

**GOZDNO
GOSPODARSTVO**
SLOVENJ GRADEC D.D.

leto: XXXVI november 2004 številka: **11**

Viharnik

Poština plačana pri
pošti Slovenj Gradec
Cena 550 tolarjev

naslovna tema

Silvo Pritržnik ponovno imenovan za direktorja družbe Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

gozdarstvo

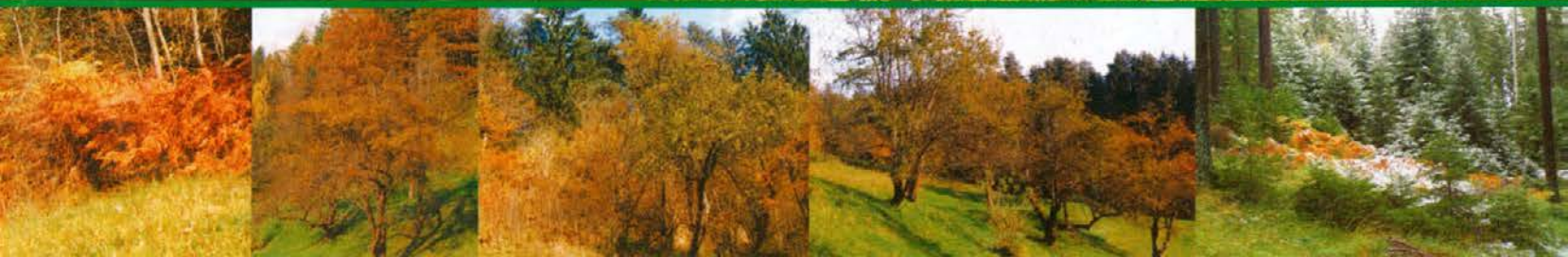
Turistične gozdne poti in varstvo gozdov

kmetijstvo

Povratek stare kulture – Camelina sativa (riček), stari obraz, nova obzorja

ljudje in dogodki

Dežela škratov na Gmajni nad Slovenj Gradcem je oživela

LISTNICA UREDNIŠTVA

Po izidu desete številke Viharnika se je sestal uredniški odbor. Razpravljali so o odzivu bralcev na novo grafično podobo Viharnika. Iz pripomb oziroma ocen naključnih bralcev, ki so klicali ali kako drugače izrazili mnenje o novi podobi, je uredniški odbor sprejel zaključek, da je odziv pozitiven, sprejel pa je tudi predloge članov za enotne oznake nekaterih zadev, kot so imena avtorjev prispevkov tik pod naslovom in vidna oznaka za konec besedila, kratke in jedrnate vsebine pod fotografijami, zapis imen in priimkov ljudi na fotografijah ter datumska opredelitev časa v besedilih, kar daje prispevkom zgodovinsko vrednost.

Razprava je tekla tudi o vsebinskem delu, o vsebinski in teritorialni raznovrstnosti člankov. Ugotovitev, da je največ prispevkov iz Mislinjske doline in slovenjegraškega območja, je bila spet predmet razmišljanja. Uredniški odbor vabi vse, ki bi želeli sodelovati s prispevki, ki sodijo v vsebinsko zasnovo Viharnika, predvsem iz Mežiške in Dravske doline, da pošljete svoje prispevke na naslov uredništva. Vesti iz območja Dravske doline bo z veseljem zapisal naš sodelavec Aleš Tacer, če ga boste obvestili in povabili, da zabeleži kakšen poseben dogodek v vašem okolju.

Zadnja letošnja številka bo izšla sredi meseca decembra. Uvodni članek bo petdesetletnica začetka urejanja gozdov v gozdnogospodarskem območju Slovenj Gradec. Dobrodošli so tudi vaši prispevki na to temo.

Ida Robnik,
urednica

Silvo Pritržnik ponovno imenovan za direktorja družbe Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

Nadzorni svet delniške družbe Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec je na seji, 25. oktobra 2004, za direktorja družbe za dobo petih let ponovno imenoval Silva Pritržnika. Zaupanje si je pridobil z uspešnim vodenjem podjetja v preteklem mandatnem obdobju, v katerem je uresničil in presegel program podjetništva in poslovnosti, ki ga je predložil ob prvem imenovanju.

Ida Robnik

Ob imenovanju je povedal:

»Po uspešni sanaciji podjetja družba prehaja v obdobje nenehnega izboljševanja poslovanja na področjih pridobivanja in trženja lesa iz državnih in privatnih gozdov, na področju primarne predelave lesa in trgovinske dejavnosti. V svojem programu sem tudi tokrat kot temeljni cilj poslovanja opredelil z obstoječimi viri, sposobnostjo in znanjem ljudi doseči zadovoljiv dobiček, za zaposlene pa zadovoljivo plačo za opravljeno delo. Vizija družbe je postati vodilno podjetje na področju pridobivanja lesne mase iz gozda in prevzeti vodilno vlogo pri oskrbi ljudi z lesom za njihove bivalne in energetske potrebe v severovzhodnem delu Slovenije.

Osnovna dejavnost družbe je pridobivanje in trženje lesa iz državnih in privatnih gozdov. Gozdarska dejavnost je neposredno procesno in tržno povezana s primarno predelavo lesa, ki je dohodkovno največja dejavnost družbe. Te osnovne pa dopolnjuje dejavnost trgovine z žaganim lesom in delovnimi pripomočki za delo v gozdu.

Družba je v zadnjih petih letih doživljala velike spremembe na področju organizacije, vodenja in kadrovanja in si je v zadnjem obdobju pridobila ugled v poslovnem okolju. Takoj po finančni reorganizaciji je z uvedbo nove tehnologije na področju žaganja lesa iglavcev postala ena največjih ponudnikov žaganega lesa v Sloveniji.

Silvo Pritržnik

Z odprodajo za poslovanje nepotrebne premoženja in opustitvijo nedonosnih dejavnosti je družba svoj kapital osredotočila na področje primarne predelave, ki je težišče razvoja družbe z namenom zmanjšanja odvisnosti od gozdarske dejavnosti. Družba je v zadnjih štirih letih poslovala pozitivno. Investirala je v posodobitev delovnih strojev, največja investicija in pridobitev družbe pa je nova žagalnica.

Vse te spremembe v obdobju mandata mojega vodenja podjetja pa so zahtevale temeljite organizacijske spremembe, ki smo jih prilagajali razmeram in jih bomo tudi v prihodnje. Uvajali smo metodo nenehnih izboljšav poslovanja podjetja 20 K. Z nadaljevanjem uvajanja teh orodij v poslovni proces bomo zmanjševali stroške, krajšali notranje transportne poti, skratka, odpravljali pomanjkljivosti in temeljito izkoristili notranje rezerve, da bo družba dosegla poslovno odličnost in dobre poslovne rezultate. Družba je kapitalsko povezana s podjetjem GG INPO, d.o.o., ki je v stoođstotni lasti družbe in ima status invalidskega podjetja, ter z družbo Gradnje IGEM, d.o.o., kjer imamo devetinsitridesetodstotni delež, ukvarja pa se z gradbeno dejavnostjo.

Postsanacijsko obdobje družbe, kot sem poimenoval prihajajoča leta mojega vodenja Gozdnega gospodarstva, bo najmanj toliko zahtevno, kot je bila sanacija v preteklosti. Vsi zaposleni si bomo morali maksimalno prizadevati, z znanjem, vztrajnostjo in inovativnostjo doseči zastavljene cilje.»

Kakšna je vaša vizija in cilji poslovanja posameznih dejavnosti družbe?

»Razvojnna strategija delniške družbe Gozdno gospodarstvo je razdeljena na tri poslovna področja dejavnosti družbe: gozdarstvo, obdelavo in predelavo lesa ter trgovino, na nivoju družbe upravne službe, posebej pa opredeljujem kapitalsko povezane družbe GG INPO in Gradnje IGEM.

Gozdarstvo predstavlja področje delovanja podjetja v zvezi z organizacijo, izvedbo del in trženjem gozdno-lesnih sortimentov v

državnih gozdovih ter v gozdovih drugih gozdnih posestnikov. Družba bo v prihodnje v skladu s koncesijsko pogodbo o izvajanju del v državnih gozdovih pridobivala iz gozda gozdno-lesne sortimente, izvajala gozdnogojitvena in varstvena dela ter izvajala gozdne gradnje. Poleg del v državnih gozdovih bomo izvajali dela tudi v gozdovih drugih lastnikov gozdov in se ukvarjali z odkupom gozdno-lesnih sortimentov na kamionski cesti in panju.

Gozdarska proizvodnja je tipična delovno intenzivna panoga. Začetek proizvodnje je načrtovanje del, ki jih izvaja Zavod za gozdove Slovenije. Intenzivno sodelovanje z javno gozdarsko službo pri načrtovanju in kontroli izvedbe del bomo dosegli z ustrezno organizacijo gozdarske dejavnosti, primernim kadrovanjem in negovanjem odnosov s sodelavci Zavoda za gozdove.

V prihodnje bomo postopoma uvajali strojno sečnjo s procesorsko tehnologijo na terenih, ki to omogočajo. Takšna tehnologija bo v prihodnosti omogočila tudi intenzivnejše izkoriščanje biomase. Z uvajanjem sodobnih žičničarskih naprav bomo iz proizvodnje umaknili relativno zastarele in dotrajane žične naprave. Posebno pozornost pa bomo posvetili kadrovanju oziroma pridobivanju primernih proizvodnih delavcev, ki bodo s stimulativnim nagrajevanjem in organizirani v skupine dosegali pričakovane delovne učinke.

Na lokaciji v Otiškem Vrhu koncentriramo primarno predelavo iglavcev s sodobno opremo za pripravo in obdelavo oblovine, najsodobnejšo opremo za žaganje in ustreznim skladiščnim prostorom. Enota bo logističen center družbe in bo poleg lesne funkcije organizirala in vodila tudi centralne transportne dejavnosti.

Na področju obdelave in predelave lesa želimo postati vodilni žagarski obrat za iglavce v Sloveniji. Na tržišče želimo ponuditi suh, skobljan konstrukcijski les in s tem produktom osvojiti glavni tržni delež v južnem predelu EU in tržišču ponuditi biomaso kot energetske vir.

Naša trgovska dejavnost predstavlja predvsem trgovanje last-

nih proizvodov. Razširiti želimo ponudbo na področju maloprodaje žaganega lesa in drugih proizvodov iz lesa, povečati neposredno prodajo lastnih izdelkov ter doseči vodilni položaj pri prodaji gozdarskega orodja na Koroškem.

Na nivoju družbe imamo organizirane službe, ki so podpora strateškemu vodenju in odločanju uprave ter vodenju skupnih zadev. Želim in pričakujem aktivno in učinkovito ter natančno delo teh služb, posebej na področju načrtovanja, računovodstva, upravljanja s finančnimi viri (posebej pri terjatvah obveznosti), na kadrovskem in izobraževalnem področju. Uvedli bomo sistem stimulativnega nagrajevanja, ki bo prispevek k višji produktivnosti dela.

Kapitalsko povezana družba GG INPO ima status invalidskega podjetja. Dejavnost družbe je primarna predelava listavcev, izdelava palet, projektiranje in izvajanje storitev v okviru dejavnosti, ki jih opravlja matična družba. Dejavnost sedaj opravlja na različnih lokacijah, v prihodnje pa bo vse svoje poslovanje preselila na lokacijo Spodnje Vižinge v Radlje. Za invalidsko podjetje načrtujem pozitivno poslovanje z obstoječimi in novimi programi ter ohranitev ustreznega razmerja zaposle-

nih z omejitvami in brez teh, prav tako predvidevam uspešno poslovanje kapitalске družbe Gradnje IGEM.

Skratka, s svojo dejavnostjo in poslovanjem bo družba usmerjena k stalni rasti poslovnega premoženja in ugleda, večanju dobička in izplačilu dividend, doseganju kakovosti življenja lastnikov, zaposlenih v podjetju, in ljudi v okolju, kjer izvajamo svojo dejavnost, povečanju tržnega deleža na področju trženja z lesom, ohranitvi in trajnostnemu razvoju gozdov ter optimalnemu vrednotenju lesa, pridobljenega iz koroških gozdov.

Dodal bi še: z uvajanjem sprememb na področju delovne kulture, v odnosu do dela, vodenja, organizacije, izboljšani logistiki in tehnologiji bo družba nadomestila zaostajanje za najrazvitejšimi evropskimi podjetji na področju gozdarstva in primarne predelave lesa.

V družbi je posameznik še vedno najpomembnejši in edini, ki ustvarja vrednost, zato je pomembna trajna visoka motivacija zaposlenih, k čemur pripomorejo vodja, prisotnost pravih in pravočasnih informacij in dobri medsebojni ter delovni odnosi.»

Iskrene čestitke k imenovanju!

Informativni gozdarski storži v septembru in oktobru

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Za mnoge je jesen najlepši čas v letu. Umetniško usmerjeni uživamo v naravni tehniki barvanja čez leto zelenega gozdnega plašča, z ostalimi pa se veselimo naravnih darov jeseni. Letos je sadno drevje klub manjšemu številu sončnih dni

le od + 9 °C (24. 9.) do + 20 °C in nekaj čez. 9. septembra je v jutranjih in dopoldanskih urah sneg pobelil pobočja nad 1300 m (tudi 10 cm in več debela snežna odeja). Oktober ali vinotok je bil bolj »deževnotok«, saj nas je v nižjih predelih skoraj 10

lubadark z lesno maso 10023 m³ (v zasebnih gozdovih 461 žarišč z lesno maso 6808 m³, v državnih gozdovih 182 žarišč z lesno maso 3215 m³). Težave s podlubniki v našem območju v primerjavi z nekaterimi drugimi gozdnogospodarskimi območji (OE Kočevje, OE Ljubljana, OE Novo mesto) niso katastrofalne, moramo pa nadaljevati z aktivnostjo preventivnih ukrepov tako med lastniki gozdov kot v državnih gozdovih. Med preventivne ukrepe spada tudi pravočasna postavitev kontrolno-lovnih Theysonovih pasti s feromoni (Pheroprax, Chalco-prax). Največji učinek imajo feromoni v spomladanskem času (rojenje prve generacije podlubnikov), vendar pa teh ZGS s pomočjo izbranih dobaviteljev zaradi proračunskih denarnih zapletov ni uspel pravočasno nabaviti.

In kateri so še drugi gozdarski informativni storži v septembru in oktobru?

V septembru pa tudi oktobra smo gozdarji javne gozdarske službe izvajali pregled semenjenja v semenskih sestojih in objektih semenjakov. Letošnji obrod vseh gospodarsko zanimivih drevesnih vrst je bil v semenskih sestojih slab do delni, v že registriranih semenjakih gorskega javorja in velikega jesena so delno semenila posamezna drevesa, vendar sta dež in veter s teh dreves odpihnila še ta semena. Gozdarji ZGS morajo vsako leto spremljati in evidentirati obrod gozdnega drevja, te podatke pa javiti drevesnicam, ki imajo koncesijo nad pridobivanjem semena in vzgojo sadik za gozdno proizvodnjo (za OE Slovenj Gradec, OE Nazarje, OE Celje – del, OE Maribor – del – drevesnica Omorika z Mute). V prostorih centralne enote nastaja semenska hranilnica, v kateri bo shranjeno pod kontrolo nabrano seme gozdnega drevja. V Turiški vasi je sredi nižinskih gozdov (Dobrava) letališče, pa

tudi igrišče tenisa. In to igrišče je bilo 10. septembra gozdarsko. Koroško gozdarsko društvo Slovenj Gradec je organiziralo turnir v tenisu, katerega se je udeležilo 25 ljubiteljev tenisa, med katerimi so bili tudi gozdarji iz Hrvaške.

V slovenske gozdove so že pred vstopom naše države v EU radi prihajali številni gozdarski strokovnjaki in ljubitelji narave, danes pa je njihovo zanimanje za sonaravno gospodarjenje v naših gozdovih še večje. 47 gozdarjev gozdarskega društva iz Thüringena v Nemčiji je teden dni spoznavalo gozdnato Slovenijo. Strokovne ekskurzije smo zanje organizirali, pod vodstvom prof. dr. Dušana Mlinška in Oddelka za gozdarstvo in obnovljive vire Biotehniške fakultete, številni gozdarji ZGS. 11. septembra smo nemške gozdarje peljali v pohorske monokulture nad Mislinjo in na Orlico (radeljski del Pohorja) v prebiralne gozdove. Pozdravili pa so tudi najvišjo smreko v Evropi – Sgermovo smreko. Naši gostje so bili presenečeni nad delom slovenskih gozdarjev, predvsem pa jih je impresionirala celotna mozaično pestra slovenska pokrajina in prijaznost njenih prebivalcev. Ob slovesu so povedali, da so bili, ko so se pripeljali iz Avstrije skozi ljubeljski predor v Slovenijo, začudeni nad nenadno prijetno spremenjeno pokrajino. Opozorili so nas, da naj nadaljujemo z več kot petdesetletnim načrtnim delom in naj nas Evropa ne pokvari, saj se iz Evrope hodijo učiti v Slovenijo mnogi strokovnjaki.

Ne glede na različne tehnologije dela sečnje, spravila in transporta v gozdu, je gozdni red nujno potreben. Kakšen naj bo gozdni red, smo strokovno razglabljali na internem izobraževalnem dnevu strokovni delavci krajevnih enot in vodje odsekov za tehnologijo dela in gojenje ter varstva gozdov OE Slovenj Gradec. Teoretični del je potekal na sečiščih v Ludranskem vrhu in Orožiji (KE Črna), teoretično

Jesenski zimski motiv od Molaka proti Vernerici (Plešivec 17.10.2004).

zelo močno obrodilo, tako da se Korošci ne bojimo morebitne suše v naslednjem letu. Bojazni, da bomo zaradi pomanjkanja vode žejni, ni, saj bo jabolčnega in hruševega mošta dovolj. Torej bo prijetne vlage zadosti. Vlago pa smo lahko brez mošta občutili tudi v septembru, in sicer v obliki močnih jutranjih in večernih ros, v oktobru pa so vlažnost povzročale močne padavine v nalivih in snegu v višjih legah. September in oktober sta bila zelo topla v primerjavi s septembrskimi in oktobrskimi temperaturami v preteklosti. V septembru smo Korošci lahko uživali v kar 14 jasnih in delno jasnih dnevih (predvsem od 7. 9. 2004 do 21. 9. 2004), dežnike pa smo imeli odprte samo 3 do 4 dni (12. 9., 15. 9., 16. 9. in 24. 9.). Najnižje dnevne septembrske temperature so bile od + 5 °C (10. 9.) do + 14 °C, najvišje dnevne septembrske temperature pa so se giba-

dni zalival dež, višje predele nad 1200 m nadmorske višine pa je v jutranjih urah 12. in 15. oktobra zasnežilo; v jutranjih urah 17. oktobra 2004 je snežilo do nadmorske višine 900 m (Uršlja gora – Plešivec). Pri Šisernikovi kapeli sem ta dan ob pol dvanajstih dopoldan še izmeril slabih 10 cm debelo snežno odejo. Večjih poškodb zaradi snega na gozdnem drevju nismo zabeležili, manjše težave so povzročali posamezni še olistani listavci in macesni na brežinah gozdnih cest. Močni nalivi pa so dodatno sprali zgornji ustroj gozdnih cest.

Sorazmerno toplo vreme je pripomoglo k hitrejšemu pojavu številnih novih žarišč lubadark v nižinskih pa tudi višinskih predelih nad 1000 m (Smrekovec – v pasu lanskim snegolomov). V septembru smo v območni enoti Slovenj Gradec evidentirali v vseh gozdovih 643 žarišč

razglabljanje pa pri Plazniku v Bistri.

Minilo je 10 let delovanja Zavoda za gozdove Slovenije. Ta jubilej smo gozdarji popraznovali 17. septembra v Kočevju. Da je bilo med gozdarskimi sotrpni prijetno in zanimivo, ste se lahko prepričali ob prebiranju prejšnje številke Viharnika in druge številke glasila ZGS List.

V Sloveniji je okoli 80 gozdnih učnih poti, s katerimi upravlja in soupravlja ZGS. Te poti postajajo turistično vse bolj zanimive. 22. septembra je pod pokroviteljstvom Turistične zveze Slovenije, Zavoda za gozdove Slovenije in Triglavskega narodnega parka potekalo v Pocarjevi domačiji v Zgornji Radovni posvetovanje z naslovom »Turistično gozdne poti in varstvo narave«. Na posvetovanju sem kot član komisije za stike z javnostjo sodeloval s predstavitelji GUP Rahtel in Turistične poti v deželi škratov na Gmajni.

Da je življenje v gozdu zdravo, so se lahko prepričali tudi obiskovalci sejma »Narava in zdravje«, katerega otvoritev je bila 23. septembra v Ljubljani. Na sejmu so sodelovali sodelavci iz Centralne enote ZGS. Sejem je bil odprt do 29. 9. 2004.

Največ varovalnih gozdov v OE Slovenj Gradec je v Zgornji mežiški dolini, zato je bila javna predstavitev predloga varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom dne 23. 9. 2004 v prostorih KE Črna, prav tako so organizirali javno predstavitev teh zelo labilnih gozdov gozdarji ZGS, OE Slovenj Gradec, za lastnike gozdov in druge zainteresirane 24. 9. 2004 v prostorih OE Slovenj Gradec. Predstavitev je slikovito podal Branko Gradišnik, vodja odseka za gozdnogospodarsko načrtovanje s svojimi sodelavci. Bila je tudi medijsko zelo odzivna.

8. oktobra 2004 je bila v prostorih OE Slovenj Gradec 5. seja sveta Območne enote Slovenj Gradec. Člani sveta so obravnavali poleg ostalih aktualnih zadev tudi določitev predloga gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske

enote Radlje – desni breg za obdobje 2004 – 2013 in informacijo o predlogu lovsko – upravljaljskih območij in lovišč. Soglasno so se opredelili do pripomb na osnutek gozdnogospodarskega načrta GGE Radlje – desni breg in potrdili predlog tega načrta za 10 – letno obdobje.

V septembru so na vseh krajevnih enotah izvajali popis objedenosti gozdnega mladja, nadaljevali pa so z njim tudi v oktobru. Ta mesec je bil zaključen terenski del popisa objedenosti gozdnega mladja na stalnih vzorčnih ploskvah, v zaključni fazi je tudi obdelava podatkov. Objedenost je pokazatelj usklajenosti okolja do divjadi, nakazuje pa tudi potrebo po posegu v populacijo rastlinojede divjadi.

2. oktobra 2004 sta gozdarje KE Prevalje obiskala republiški gozdarski inšpektor Dušan Vomer in območni gozdarski inšpektor Drago Križan. Izvedla sta kontrolo izvedbe prevzemov in obračunov gojitvenih del v zasebnih gozdovih, sofinanciranih iz nacionalnega programa.

V oktobru je bila sklenjena pogodba med ZGS in Agencijo za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki bdi nad EU sredstvi sofinanciranja vlaganj v gozdove, o kontroli izvedbe in prevzema del po EPD (enotni programski dokument) programu. Kljub finančnim vladnim zastojem izplačevanja sofinanciranih deležev republike Slovenije EPD programa, je Agenciji uspelo podaljšati rok pošiljanja zahtevkov za izplačila EU subvencij iz 30. 9. na 6. 11. 2004. Tudi zdaj smo lastnikom gozdov priskočili na pomoč gozdarji vseh 14 območnih enot, da so zahtevke poslali pravočasno.

Prebiralni gozd ni trajna oblika gozda, je pa delo v njem zelo zanimivo. Ostanek prebiralnih gozdov imajo tudi v KE Radlje, zato so se gozdarji odločili, da detajlno analizirajo to obliko gozda in 10 let spremljajo dogajanja v njem. V Sgermovem gozdu na Orlici so izločili vzorčno ploskev, katero smo 11. 10. strokovno obdelali na izobraževalnem dnevu. Poleg te ploskve so še izločili raziskovalno plo-

skvev v Barakarjevem gozdu na Sv. Antonu na Pohorju. Nosilka projekta je Zdenka Jamnik s sodelavci.

Potreba po skupni informaciji o gozdnih učnih poteh je vse večja, zato smo na posvetovanju v Zgornji Radovni gozdarji ZGS sklenili pomagati mag. Bredi Ogorelec (Ministrstvo za okolje in prostor) urediti spletno stran o GUP. Iz vseh območij smo ji poslali kratke opise gozdnih učnih poti.

Veliko je bilo v jesenskih mesecih veselih dogodkov, med njimi preoblikovanje našega glasila Viharnika. V oktobru je pod mentorstvom Vlada Petriča zaključil pripravništvo diplomirani inženir gozdarstva Matej Pacek, ki je 27. oktobra uspešno opravil strokovni izpit. Tudi to je vesel dogodek – želimo mu, da bi čimprej dobil zaposlitev.

Ta dva meseca pa sta bila tudi žalostna – gozdarji smo

Mežiški osnovnošolci so spoznavali gozd 09.10.2004 na gozdni učni poti Navrški vrh.

Osnovnošolci OŠ Prežihovega Voranca na vrhu GUP Navrški vrh (29.09.2004).

Še dva meseca nas loči do konca leta in razglasili bomo 14 najbolj skrbnih območnih lastnikov gozdov v letu 2004. Zato smo že pričeli z izborom »naj« lastnikov na krajevnih enotah, izmed katerih bomo po posebnih kriterijih izbrali območnega »naj« lastnika. Osrednja podelitev priznanj bo dne 2. 12. 2004 v OE Nazarje.

izgubili nekdanjega sodelavca Draga Čoderla (umrl 9. 9. 2004) in najstarejšega gozdarskega strokovnjaka na Koroškem Franca Hafnerja (umrl 2. 10. 2004) ter naravovarstveno usmerjenega zdravnika dr. Bogomirja Celcerja (umrl 20. 9. 2004) – našega prijatelja in sodelavca v Viharniku.

Turistične gozdne poti in varstvo gozdov

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Slovenija je gozdnata dežela, ki je preprejena s številnimi gozdnimi potmi. Mnoge med njimi so že stare poti, katere so vez med posameznimi kmetijami in zaselki že več desetletij in celo stoletij. Gozd je zelo prijetna naravoslovna in naravovarstvena učilna. Zato so gozdarji že pred 30 leti pričeli razmišljati, kako približati to zanimivo učilno šolarjem in drugi javnosti. Gozdarji so uredili prvi dve gozdni učni poti v Bistri pri Vrhniki in na šmarnogorski Grmadi. Gozdni prostor je postajal in še postaja vse bolj turistično privlačen in z njim tudi številne gozdne učne poti. Mnoge med njimi postajajo tudi turistično zanimive. Že vrsto let pripravljata Turistična zveza Slovenije in Zavod za gozdove Slovenije posvetovanja o gozdnem prostoru kot turistični ponudbi.

Tudi letos so delavci Turistične zveze Slovenije in Zavoda za gozdove Slovenije ob pomoči zaposlenih Triglavskega narodnega parka pripravili posvetovanje na temo turistične gozdne poti in varstvo narave. Gozdarji, turistični delavci in drugi ljubitelji narave smo se srečali 22. septembra 2004 na skednju Pocarjeve domačije v Spodnji Radovni v Triglavskem narodnem parku. Prvi so prispeli v dolino Radovne kolesarji, ki so se pod vodstvom Turističnega podmladka Osnovne šole iz Gorij podali po njihovi Kolesarski

poti Radovna. Predhodno je vse kolesarje pozdravil direktor Triglavskega narodnega parka Janez Bizjak. Kolesarjem smo se pri Pocarjevi domačiji pridružili še ostali udeleženci posvetovanja in prisostvovali uradni otvoritvi Kolesarske poti Radovna. Na otvoritvi smo spoznali Triglavski narodni park, parkovne poti (Soška pot v Trenti, Naravoslovna pot Vrata, Poključka pot) in novo Kolesarsko pot Radovna. Triglavski narodni park je edini slovenski narodni park. Osnovni cilj narodnega parka je ohraniti naravo in v njej omogočati raziskovanje, izobraževanje, sonaravni razvoj ter obiskovanje parka. Pred posvetom so prisotne pozdravili Marjan Rožič – predsednik Turistične zveze Slovenije, v imenu direktorja Zavoda za gozdove Slovenije Andreja Kermavnerja Tone Lesnik – vodja oddelka za stike z javnostmi in Milan Rejc – ravnatelj Osnovne šole Gorje. Kljub mrazu, ta dan je namreč prevladovalo oblačno vreme, smo z zanimanjem prisluhnili referentom.

Tone Lesnik je spregovoril o razvoju turističnih gozdnih poti, katere so vse bolj pomembne za novorazvijajoči se ekoturizem. Na gozdnih učnih poteh se lahko učimo, se rekreiramo, ob njih izražamo svoje umetniške sposobnosti ali spoznavamo turistične funkcije gozda. So naravni internet. V letu 2003 je Zavod za gozdove Slovenije registriral več kot 80 učnih in turističnih gozdnih poti, s katerimi v večini tudi upravlja. Skupna dolžina teh poti je okrog 397 km. Podal je tudi informacijo o posvetih v zadnjih 17 letih, v katerih je bil gozd obravnavan kot turistična ponudba. Leta 2000 smo gozdarji Območne enote Slovenj Gradec z ostalimi sodelujočimi v Črni na Koroškem organizirali posvet na temo Kolesarjenje v gozdnem prostoru.

Kako naj bodo predstavljena zavarovana območja, kot so narodni in krajinski parki, širši

javnosti in kakšen pomen imajo številne učne poti, nas je podučila mag. Breda Ogorelec (Ministrstvo za okolje in prostor). Opozorila nas je tudi na vrednotenje teh poti, katere bodo s pomočjo medijev, predvsem interneta, predstavljene širši javnosti in bodo prinašale zaščitnim območjem še večjo korist.

Ivan Žnidaršič, nekdanji gozdarski sodelavec in starosta načrtnega osveščanja mladih po gozdnih učnih poteh, danes pa član Komisije za turizem v gozdnem prostoru pri Turistični zvezi Slovenije, je detajlno spregovoril o pomenu in načinu vodniške službe tudi z vidika varstva narave. Vsak vodnik se mora prilagajati ciljni skupini na učni poti. Pomembno se mu zdi, da bi vsak vodnik na gozdnih učnih poteh imel tudi licenco. Janja Geltar, učiteljica v Osnovni šoli Gorje, se je skupaj s šolarji na zanimiv način lotila projekta »Kolesa nazaj – Kolesa naprej«, s katerim so v šolskem letu 2002/2003 sodelovali na tekmovanju »Turizmu pomaga lastna glava«, in sicer na temo Napeljite vodo na turistični mlin. Zanimive so bile njihove metode dela. Uporabili so različne vire podatkov o zanimivostih Radovne, njihov učenec je po predlogi narisal skico doline Radovne, razvrščali so naravne in kulturne znamenitosti v domači dolini, izoblikovali so dogovorjene znake za posamezne znamenitosti. Opravili so vožnjo s kolesom po dolini Radovne in med potjo fotografirali zanimivosti ter jih sprotno skicirali. Ogledali so si zaščiteno Pocarjevo domačijo, oblikovali so tudi zgibanko za turiste. Pri delu so jim pomagali uslužbenci Triglavskega narodnega parka. TV SLO 1 je s šolarji posnela tudi oddajo o reki Radovni. Pod okriljem Triglavskega narodnega parka so v maju 2004 po Kolesarski poti Radovna, ki je dolga 16 km in za njo s postanki vred potrebuješ 2,5 do 3,5 ure, vodili ljubitelje kolesarjenja.

Zanimivi so povzetki iz referata dr. Marka Koščaka (vodja projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele Krajine) o turističnih gozdnih poteh kot turističnem produktu in njihovem pomenu za razvoj podeželja. Omenja, da se je trajnostni razvoj najprej pojavil v 19. stoletju na področju gozdarstva. Definira pa tudi ekoturizem, kateri pomeni potovanje v naravna območja, odgovorno varuje naravo in spodbuja blaginjo lokalnega prebivalstva. Na poteh je pomembna kvaliteta uspeha, predvsem pa uspešnost trženja v okolju, kjer so speljane turistične gozdne poti.

Lep primer dobre prakse sodelovanja prebivalstva, predvsem pa kmetov, pri ohranjanju narave, starih običajev in trženja je tudi Oglarska pot na Dolah, na kateri spoznamo Oglarsko deželo. Oglarsko pot je predstavil Jože Prah z Zavoda za gozdove Slovenije, OE Brežice, ki je bil tudi gonilna sila pri nastanku te poti.

Da pa Korošci, še posebno pa Slovenjgradčani, ne zaostajamo za stanovskimi kolegi iz OE Brežice, so se lahko prepričali tudi prisotni na posvetu, ko sem jim ob odsotnosti predstavnikov zelo aktivnega Turističnega društva Slovenj Gradec predstavil Gozdno učno pot na Rahtelov vrh nad Slovenj Gradcem in Pot v deželo škrafov na Gmajni. Bralci Viharnika ti dve poti že dobro poznate.

Bolj podrobno pa smo spoznali v tem prispevku že omenjene štiri parkovne poti v Triglavskem narodnem parku v referatu Marjete Albinini (Triglavski narodni park). Vse te poti so opremljene s prepoznavno infrastrukturo, izdelano iz naravnih materialov.

Vse turistične gozdne poti so kot živa bitja, na njih in ob njih se pojavljajo stalne spremembe, zato moramo dogajanja v njihovih okoljih znati opazovati in jih vzdrževati.

Hvala za pomoč

Družina Golob

15. oktober 2003. Ob polnoči izbruhne požar in zajame celo zgradbo. Pogorita hlev in drvarnica. V nekaj minutah se v pepel in oglje spremeni tudi več let trdega dela; noč se spremeni v žalost in obup. Vprašali smo se, zakaj! Pregovor pravi, da v

nesreči človek ni sam – res je. Hvala vsem, ki ste nam pomagali z denarjem, delom ali materialom in nam stali ob strani. Hvala gasilcem, ki ste tako hitro posredovali, da škoda ni bila še večja. Še enkrat vsem iskrena hvala!

Star, nevozen traktor so otroci izkoristili za igro med počitnicami.

Boštjan Hribernik, magister gozdarskih znanosti

Milan Golob, univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Prvega oktobra 2004 je na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire, naš sodelavec Boštjan HRIBERNIK uspešno zagovarjal magistrsko delo z naslovom Model optimiranja vzdrževanja gozdnih cest za zagotavljanje njihove mnogonamenske rabe. V študiji se je osredotočil na gozdne ceste v občini Črna na Koroškem. Obdelal je problematiko vzdrževanja gozdnih cest, katere na Koroškem ne odpirajo samo gozdov, ampak so tudi velikega javnega pomena, saj so za večino hribovskih kmetij in zaselkov edina povezava z dolino.

Ob uspešno zaključenem podiplomskem študiju mu vsi sodelavci še enkrat iskreno čestitamo in mu želimo, da bo veliko pridobljenega znanja pri svojem delu čim bolj uporabil.

Ohranimo Smrekovec

Projektna skupina civilne družbe za ohranitev Smrekovca, vodja: Martina Pečnik

Projekt Ohranimo Smrekovec je program osveščanja obiskovalcev o naravnih vrednotah smrekovskega pogorja, ki obsega savinjsko-šaleško in koroško regijo. Pogorje je biser slovenske pokrajine, njegova ekološka vrednost pa prerašča že na mednarodno raven. Zavzemanja za ohranitev naravne dediščine smrekovskega pogorja so privedla do vzpostavitve delovanja »Projektne skupine civilne družbe za ohranitev Smrekovca«. V njej delujemo predstavniki Planinskega društva Šoštanj, Lovski

družine Smrekovec, Krajevne skupnosti Bele Vode, gozdarji ter posamezni lastniki zemljišč. Naše skupne pobude in namere smo strnili v projekt »Ohranimo Smrekovec«.

Projekt je sestavljen iz treh sklopov: zloženek, spletnih strani in dokumentarnega filma. 26. 09. 2004 je na pohodu na Smrekovec, 1577 m, izšla zloženka, ki na slikovit in poučen način predstavlja naravo smrekovskega pogorja. Zloženka je izšla v slovenskem, nemškem in angleškem

jeziku. V teh dneh pričenjamo z razdeljevanjem zloženke na sosednja društva in krajevne skupnosti pod smrekovskim pogorjem ter turistične info-centre. Želimo jo predstaviti tudi v osnovnih šolah ter v občinah Šoštanj, Ljubno ob Savinji in Črna na Koroškem. Na dan pohoda so bile postavljene tudi obveščevalne table, ki stojijo ob cesti na Smrekovec. Z nameščenimi tablam želimo opozoriti obiskovalce na posebnosti območja, v katerem se nahajajo, in jih pozvati k spoštovanju zahtev njegovih gozdnih prebivalcev. Spletne strani vam ponujajo celovit pregled naravnih vrednot smrekovskega pogorja, možnosti okolju prijaznega obiskovanja ter opise vasi pod

pogorjem. Na njih boste našli zanimive informacije, prispevke strokovnjakov z različnih področij naravoslovnih ved, interaktivno karto, spletno izobraževalno igro, ponudbo eko-turizma in še marsikaj drugega. Zaenkrat so na voljo v slovenskem jeziku, čez dober mesec pa bo aktivirana tudi varianta v nemščini in angleščini.

S spletnimi stranmi želimo opozoriti širšo javnost na dragocenosti, ki ležijo pred našim domačim pragom. Hkrati izpostavljamo njihove probleme ter spodbujamo skrb za ohranjanje naše naravne dediščine. Vabljeni k ogledu! Sodelujte v gibanju za ohranitev Smrekovca!

Sodelovanje na 51. Gostinsko-turističnem zboru v Radencih in prislužena zlata medalja za Koroško

Tekst in foto: Danica Onuk, kmet. inž.

Gostinsko-turistični zbor je naša tekmovalka pripravila ajdove žgance, zabeljene z

trjuje velik napredek tudi pri sami strežbi jedi na turističnih kmetijah. Na pripravo izbranih jedi pa že doslej ni bilo velikih pripomb, saj gospodinje uporabljajo preverjene recepte, ki se po pokrajinah razlikujejo in dajejo pečat posebnosti vsake kmetije.

Nad prikazanim je bil poleg ocenjevalne komisije – v sestavi: Tomaž Vozelj (Kolinska Ljubljana), Natalija Končina (upokojena učiteljica na SŠGT Lj), Marjeta Cevc (SŠGT Lj), Milena Kulovec (KGZS) in Ivanka Donko (KGZ MS) – zadovoljen tudi predsednik sekcije kuharjev in slaščičarjev Slovenije Iztok Legat, sicer direktor »hrane in pijače«

deželskem okolju in osebnem odnosu do gosta ponudbi na turističnih kmetijah svoj čar. Vse to namreč privablja goste na kmetije po Sloveniji.

Kot se za vsako tekmovanje spodobi, se je tudi to zaključilo z razglasitvijo rezultatov in podelitvijo priznanj in medalj. Ocenjevalna komisija je bila enotnega mnenja, da so se vsi tekmovalci odlično predstavili. Nekaj razlik je bilo v kvaliteti priprave pogrinjkov, zato so vse tekmovalce razvrstili med tri vrste medalj: zlate, srebrne in bronaste.

Naša tekmovalka Danica Peter si je za odlično pripravljene ajdove žgance in pristen pogrinjek prislužila najvišje število točk in tako prejela zlato medaljo. Zlato medaljo je prejela še ena tekmovalka iz Dolenjske, sledile so 3 srebrne, 6 pa je bilo bronastih.

Da bi se o kvaliteti pripravljenih žgancev prepričali tudi gledalci (le-ti smo vztrajno opazovali celoten potek tekmovanja), smo jih lahko po končanem tekmovanju, še pred razglasitvijo rezultatov, poskusili še sami.

Danica Peter pred svojim pogrinjkom

zira Združenje za turizem in gostinstvo pri Gospodarski zbornici Slovenije, je letos potekal v Radencih, in sicer od ponedeljka, 11., do srede, 13. oktobra.

Med tekmovanji, ki so organizirana na tem zboru, je bilo tudi tekmovanje gospodinj s turističnih kmetij v kuhanju žgancev in pripravi pogrinjka za dve osebi. Med tekmovalkami, ki so prihajale iz vseh slovenskih regij, je bil tudi mlad tekmovalec Uroš Puhar iz Bogojine pri Moravskih toplicah. Koroško regijo je zastopala Danica Peter s turistične kmetije »Reht« s Podkrajja pri Mežici.

Tekmovalci so pripravljali različne vrste žgancev, od ajdovih, koruznih, krompirjevih in belih do polente. Iz pogrinjka je moralo biti tudi razvidno, za kateri obrok smo pripravili žgance; ali gre za zajtrk, malico, večerjo ali kaj drugega. Kot se za našo regijo spodobi,

Danica Peter po podelitvi zlote medalje in priznanja (levo) z Mileno Kulovec (desno), članico komisije

»grumpi«, pogrinjek pa je bila malica, zato je k žgancem postregla kisló zelje s pečeno. Vsi so se trudili, da bi pri ocenjevalni komisiji (predlagana in izbrana je bila s strani GTZ) pustili čim boljši vtis. In so ga res. To, kar je prikazalo teh enajst tekmovalcev, po-

v portoroških Hotelih Palace. Slednji je dejal, da pripravljene pogrinjke z lončeno posodo, namiznimi prti iz doma tkane platna in domačo čipko ter strežbo jedi v prav tako domači posodi že sami izžarevajo pristnost in domačnost. In tudi to daje ob tipičnem po-

Povratak stare kulture – *Camelina sativa* (riček)

Stari obraz, nova obzorja

Martina Cigler, abs. agronomije

UVOD

Riček je bil pomembna kultura v Evropi med bronasto in železno dobo, še zdaj pa ni jasno, zakaj so ljudje kljub zdravilnim učinkovinam njegovega olja v veliki meri opustili njegovo pridelovanje. Riček je namreč dobro prilagojen na evropsko klimo in brez škode prenese tudi nižje temperature. Posebej ga priporočajo za setev na ekoloških kmetijah, saj ni občutljiv na bolezni in škodljivce, plevel pa odstranjujemo mehansko. Glede na vse te lastnosti se je njegovo pridelovanje zopet oživilo, in sicer so ga v Avstriji, Belgiji, na Nizozemskem in v Rusiji začeli načrtno pridelovati kot oljnico. Pri nas pa je njegovo pridelovanje oživelo na Koroškem, kjer ga imenujejo "toter".

Riček v cvetu

BOTANIČNA PRIPADNOST IN SORTIMENT

Riček spada v družino križnic – Brassicaceae. Izvorna rastlina je divji riček, ki je bil pogost plevel na njivah in ob poteh. V slovenski sortni listi nimamo potrjenih kultivarjev, omenijo pa se lahko kultivarji, ki so rodovitni, in sicer: Iwan; CA13X-17, CA13X-1S-9, in CA13X2S-96.

MORFOLOŠKI OPIS

Rastlinica ima tanka stebela, ki lahko merijo v višino od 30 do 100 cm in so rahlo dlakava. Glavna korenina je močna in dobro razvejana. Cvetovi so takšni kot pri ostalih križnicah, rumene barve, je pa v nasprotju z ostalimi križnicami samoprašen. Plod je lušček, hruškaste oblike, v

katerem so drobna semena rdečkaste barve. Listi so podobni kot pri lanu. Masa 1000 semen znaša pri starejših kultivarjih od 0.7 do 1 g, pri novejših pa tudi od 1.19 do 1.68 g.

PRIDELOVANJE IN KLIMA

Poznamo dve obliki, in sicer jaro in prezimno. V večji meri se prezimne oblike ne poslužujemo, ker ni učinkovita (glede na različne raziskave) in ni konkurenčna z jarimi oblikami setve. Rastna doba znaša po večini od 90–110 dni, odvisno od vremena in nadmorske višine.

Riček sejemo po temeljni jesenski obdelavi za žiti in okopavinami, priporočen medvrstni razmik je od 20–25 cm, ugodne rezultate pa dobimo tudi pri medvrstnem razmiku 12 cm. Gnojili naj bi z okoli 130 kg N/ha.

Pomemben dejavnik za vsebnost olja v semenu pa imata tudi vreme in nadmorska višina. Pri močnem deževju je opaziti v semenu večjo vsebnost olja, medtem ko so v lepem in sorazmerno suhem vremenu pridelali okoli 3250 kg semen/ha z znatno manjšo vsebnostjo olja. Suša na začetku dobe cvetenja vpliva na količino pridelka in ga tudi zmanjša, medtem ko zadosti vlage pripomore k večji vsebnosti olja v semenu.

Žanjemo ga, preden začno luščki prežati, to je od sredine do konca julija. V naših razmerah se da po podatkih pridelati od 800 do 1200 kg semen/ha.

POVZETEK

Ker je riček nezahtevna in skromna rastlina, sem se odločila, da ga sejem kot poizkus za seminarsko nalogo. In sicer sem ga sejala v treh terminih: 7. aprila, 21. aprila in 14. maja 2000.

Pred setvijo sem morala tla kalcificirati s CaCO_3 , ker je bil pH tal po podatkih opravljene analize komaj 5.5, riček pa po različnih raziskavah ne prenaša najbolje tako kislih tal.

Nadmorska višina lokacije setve je znašala 850 m. Parcelice so bile velikosti 5 x 5 m in so bile

vsaka v štirih ponovitvah posejane z različno količino semen in pognojene z različno količino CaCO_3 .

Skozi vso rastno dobo sem opazovala rast, okopavala, merila višino rastlinic, preštevala število cvetov in ob žetvi količino semen. Najbolj je bila pri vseh opazna razlika v višini, saj so bile med posameznimi termini kar očitne razlike, in sicer: pri prvem terminu je znašala višina rastlinic 55 cm, pri drugem 78 cm in tretjem 62 cm. Navedla sem povprečje vseh terminov in ponovitev.

Vreme v obdobju prvega termina je bilo slabo, pogosto je padala toča in bilo je tudi hladno, zato je bil pridelek slab. Drugi termin, ki je bil 21. aprila, pa se je po končani rastni dobi, to je bilo konec oktobra, izkazal kot najugodnejši za takšno nadmorsko višino. Pri rastlinicah, sejanih v drugem terminu, sem opazila precej višja stebela in večje število cvetov in semen kot pri ostalih dveh. Sama količina dodanega CaCO_3 pa na rast rastlinic v vseh treh terminih ni imela bistvene vpliva.

Na takšni nadmorski višini je po mojih podatkih najbolj pomemben optimalni datum setve, ki naj bi trajal od srede pa vsaj do konca aprila. Te podatke utemeljujem tudi s tem, da mi zaradi poznega datuma setve tretjega termina (14. maj), kljub njegovi sorazmerno kratki rastni dobi, riček ni dozorel. K temu je pripomoglo tudi hladno in deževno vreme, ki se je leta 2000 pojavilo že na začetku septembra.

Po mojih podatkih glede na rezultate iz prvega roka setve odsvetujem prezgodnjo setev, saj je slabemu vzniku rastlinic botroval mrz, kasneje, ko so bile rastlinice ravno v fazi rozete in so dokaj občutljive, pa je veliko škode povzročila še toča.

Z boleznimi, škodljivci in obvladovanjem plevela nisem imela težav, ker je bila tudi razdalja med vrstami zelo majhna in smo mehansko odstranjevali plevel, ko so bile rastlinice še čisto majhne.

UPORABA

Gojimo ga zaradi olja, ki se uporablja v zdravilstvu in industriji za mila, barve in industrijsko olje. V zdravstvu je cenjen predvsem kot zdravilo za želodčne

Riček v zrnju

težave, kožne tvore, opekline, razjede, pomaga pa celo pri začetnih stadijih rakavih obolenj. Semena vsebujejo od 33 do 42 % olja, lahko celo do 47 %. Bogato je s polinasičenimi maščobnimi kislinami, kot sta linolenska in linoleinska. Vsebuje še enkrat nasičeno maščobno kislino, in sicer oleinsko in eikosenoinsko, ter nasičene, in sicer palmitinsko in stearinsko. Vsebuje še manjšo količino škodljive euruka kisline, zato se v skladu s trenutnimi predpisi o živalski krmili ne sme uporabljati kot krmilo.

Vsebuje še vitamin E, ki je hkrati tudi antioksidant maščobnih kislin.

Koristen je tudi kot prekrivna rastlina za sisteme obdelovanja tal brez pluga, saj učinkovito izpodriva plevel, primeren pa je tudi kot nizkstroškovna rastlina za zeleni podor.

Zaradi vseh teh pozitivnih lastnosti in nezahtevnosti bi lahko marsikateri kmet razmislil o njegovem pridelovanju in tako pomagal k ohranitvi kulturne rastle, ki je že več stoletij prisotna širom po Koroški pokrajini.

LITERATURA:

- Martina Bavec in sodelavci Ekološko kmetijstvo,
- viri neznanih avtorjev s spletnih strani.

Janez Bauer

Hladni severni vetrovi in sivi oblaki čedalje bolj obiskujejo naše kraje. Vlažno in hladno vreme nas potisne ob štedilnike in peči, kjer se grejemo in obujamo spomine na tiste vroče dni, ko ni bilo za dihat.

Tudi čebele se pripravijo za hladne dni. Vesten čebelar jih

je nakrmil, tako da imajo dovolj sladkorne raztopine za zimsko zalogo. Štedilnika ali peči v panju nimajo, zato se oblikujejo v gručo, ki je v obliki kroglice. Grejejo se v sredini, kjer se vali še zadnja letošnja zalega. Proti zunanosti gruče pa se temperatura znižuje na raven okolice in tam čebele zaradi nizke temperature otrpnejo. Tako čakajo na sončne tople dni, ko se lahko še za kako urico razgibajo pred panji. Taki dnevi pa so že zelo redki. V teh mesecih počivajo po napornem letu, ko so od jutra do mraka nabirale medicino in jo prinašale v panj. To medicino so predelale in zgostile v med, katerega sedaj v teh hladnih dnevih z veseljem namažemo na kruh, ali si z njim posladkamo topel čaj.

Med je gostotekoče ali kristalizirano živilo, ki so ga proizvedle čebele. Nastal je iz različnih virov. Iz cvetličnega nektarja, ki ga čebele naberejo na cvetlicah, pridelajo cvetlični med. Njegova aroma in barva sta

precej odvisni od vrste rož, ki jih čebele obiskujejo. Cvetlični med je rumene barve, precej tekoč, včasih tudi precej hitro kristalizira. V cvetličnem medu je precej cvetnega prahu. Kot posebne sortne vrste cvetličnega medu imamo lipov med, kostanjev med, javorjev med in najredkejši akacijev med. Vendar pri nas ni nikjer toliko posameznih vrst dreves, zato imamo samo mešan cvetlični med iz naših travnikov in cvetočih dreves.

Gozdni med, ki ga je pri nas največ, je med, ki ga čebele naberejo na podrasti v gozdovih in drevesna mana. Mana je izloček ušic, ki pijejo sladek drevesni sok predvsem smreke in jelke. Tega čebele nabirajo in predelujejo v smrekov ali hojev med, odvisno kje se ta mana izloča. Ravno naše doline so znane po odlični beriči gozdnega medu, kar se potrjuje tudi na vsakoletnih ocenjevanjih medu.

Letos je za svoj med na ocenjevanju v Mariboru dobil ZLATO

medaljo čebelar Jože REPAS iz Raduš.

Čebelarja Danilo ŠMON iz Spodnjega Razborja in jaz pa sva se udeležila mednarodnega ocenjevanja medu v Semiču. Tam so ocenjevali več kot 350 vzorcev medu iz več držav Evrope in letos tudi iz ZDA. Oba sva v kategoriji gozdnega medu prejela ZLATI medalji za kvaliteto. Posebej je pomembno, da so bili vsi vzorci medu pregledani tudi na Kmetijskem inštitutu Slovenije in na Veterinarski upravi. Opravili so fizikalno-kemijsko in mikroskopsko analizo in analizo na vsebnost ostankov zdravil in antibiotikov. Tako lahko rečemo, da med naših čebel spada v sam vrh kvalitetnih gozdnih vrst medu. Vsekakor je to potrditev kvalitetnega in skrbnega dela za našo čebelo kranjsko sevko. Največjo korist bodo pa seveda imeli kupci tega medu, saj bodo uživali kvalitetno, biološko neporečno domače živilo, ki so ga nabrale naše čebele. ■

Kristl Valtl

Ni še dolgo, ko smo na domu pri Pongracu proslavili 98. rojstni dan najstarejšega občana v občini Muta in po vsej verjetnosti najstarejšega holcarja, pridnega furmana in v prostem času še malega kmeta.

Pongrac je bil majniški otrok tam od Sv. Duha na Ojstrici. Na Črnohlavi puši je prijokal na ta svet. Trdoživ in čvrst kot je bil, je moral že s šestimi leti »na svoj kruh,« ki ga je služil pri raznih kmetih na Ojstrici in na Pernicah. Zaradi socialnih razmer in dolge vojaščine si ni uspel ustvariti družine s prvo izvoljenko. Kasneje si je vsemu navkljub ustvaril številno in izjemno pridno družino, nekako po svoji in ženini delavni podobi. Druga vojna ga je potegnila v svoj metež. Bil je eden redkih,

ki mu je uspelo, da se je prebil v partizane, kjer je kljub hudi rani glave dočkal svobodo. Z ženo Julčko sta imela deset otrok, skupaj je bil oče dvanajstim otrokom, ki so si vsi ustvarili poštene družine, razen enega, ki je še kot otrok umrl. Pongrac je bil po hlapčevanju najprej voznik, ki je vozil za Gozdni odsek pri Zadruzi, kasneje pa je postal sekač, holcar tiste vrste, ki mu ni bilo nobeno delo pretežko, nobeno vreme prehudo. Znan je bil tudi po svojem vedrem značaju, po veliki strpnosti do soljudi in razumevanju mlajših. Ponosen je bil na svojih sedemintrideset vnukov, na devetintrideset pravnukov in na dva prapravnuka. Razveselil se je slehernega njihovega obiska in vedno imel kakšno prijetno presenečenje za njih.

Takšen je pač bil naš Pongrac. Ni imel nobenega recepta za strpno in dolgo življenje, rad pa

je svetoval: »Vsega po pameti in sebe mora imeti človek vedno vsaj malo rad.« ■

Obisk na Pongracovi domačiji pri Kozjaku na Primožu ob njegovi 98-letnici.

Tone Turičnik in Marjan Pungartnik

Jože Leskovar

Letos, 22. avgusta 2004, je dopolnil jubilejnih sedemdeset let poznani glasbenik Jože Leskovar. Zapis o njegovem življenju in bogatem ustvarjalnem opusu sta pripravila profesor Tone Turičnik in Marjan Pungartnik.

Rodil se je 22. avgusta 1934 v Slovenski Bistrici. Po učiteljsku v Mariboru in kratkem učiteljevanju na Pernicah je prišel na Osnovno šolo v Slovenj Gradec leta 1953. Ob ustanovitvi Glasbene šole Slovenj Gradec je postal tudi prvi učitelj klavirja. Nekaj časa je bil ravnatelj Osnovne šole Pod Graško Goro (Šmiklavž). Leta 1958 se je dokončno preselil v Slovenj Gradec.

Na pedagoški akademiji je ob delu diplomiral za predmetnega učitelja glasbe leta 1964. Od leta 1968 do 1984 je bil pomočnik ravnatelja Osnovne šole Slovenj Gradec in potem ravnatelj Glasbene šole Slovenj Gradec do upokojitve leta 1993.

Ob učiteljevanju je bil zborovodja osnovnošolskih zborov, tudi deklški zbor na ekonomski šoli, vodil pa je tudi odrasle zборе od velikih zborov do oktetov, s katerimi je nastopal tako v domovini (tudi na tekmovanjih in v radijskih in TV oddajah) in tujini (v Avstriji, Italiji, na Češkem, na Hrvaškem in v Srbiji). Domala tri desetletja je bil kopetitor UPZ Emil Adamič. Z mladinskim pevskim zborom je na mednarodnem pevskem festivalu v Celju leta 1980 dosegel srebrno plaketo. Organiziral je srečanja pevskih zborov Koroška poje in vzdrževal dolgoletne povezave s koroškimi in tržaškimi Slovenci. Sodeloval je pri delu Zveze kulturnih organizacij in Kulturne skupnosti v Slovenj Gradcu in širše. Od ustanovitve je bil član predsedstva Slovenske pevske zveze. Obnovil je delo Kulturnega društva Slovenj Gradec, postal prvi predsednik Društva Hugo Wolf.

Kot glasbenik je priredil in harmoniziral mnoge ljudske pesmi, ki so izšle v več zbirkah: Ko so fantje proti vasi šli (1974), Lastovkam (1983), Ljudske družabne pesmi (1996); zapisal napreve Ota Čeruja (1998) ter izdal štiri pesmarice – Moški, ženski (1, 2) in mešani ter Mladinski zbori (1999–2000). Za pesmarico Pod košato lipico (še neznane ljudske pesmi iz naših krajev, ki jih je zbrala Anica Meh) je prispeval notne zapise izvirnih ljudskih melodij. Uglasbil je tudi Prešernovo Zdravljico, molitev Oče naš, Minattijevega Kurirčka in Franceta Kosmača Kurirko Lenko, za katero je dobil posebno nagrado na festivalu Kurirček v Mariboru leta 1982.

V času ravnateljstva v Glasbeni šoli v Slovenj Gradcu je obnovil rojstno hišo Huga Wolfa, na pročelje postavil njegov doprsni kip in postavil spominske in nagrobne plošče Wolfovih v atriju šolske zgradbe ter se posvetil preučevanju rodbinskega debla skladatelja Huga Wolfa in dokazal njegovo slovensko poreklo tudi po očetovi strani (Vouk), začel polagati temelje za Wolfov muzej, poskrbel za zapise oziroma spomine Wolfove sestre Modeste Wolf, poro-

čene Strahser, Spomini na dom (Erinnerungen aus meinem Elternhause) s podnaslovom Spomini na otroštvo Huga Wolfa, da so izšli v posebni dvojezični knjigi, opremljeni z nekaterimi izvirnimi dokumenti (1994). Bil je tajnik prireditvenega odbora prireditev v počastitev Wolfove stotridesetletnice rojstva (1990). Je soavtor dokumentarnega filma o Hugu Wolfu in začetnik tradicionalne Mednarodne poletne solopjevske šole Hugo Wolf.

UPZ Emil Adamič ga je razglasil za častnega člana društva, enako Društvo Hugo Wolf (1997). Za pedagoško in glasbeno delovanje je prejel več nagrad in priznanj: častno plaketo Mladinskega pevskega festivala v Celju (1963), medaljo dela (1965), Vrnčovo nagrado (1969), zlato plaketo Zveze kulturnih organizacij Slovenije (1978), red zaslug za narod s srebrno zvezdo (1982), Gallusovo listino ZKO Slovenije (1985), odličje Svobode s srebrnim listom ZKO Slovenije (1988), Bernekerjevo nagrado (1990), nagrado Mestne občine Slovenj Gradec (2002) in Medaljo Zveze kulturnih društev Maribor (2002).

40. športni teden invalidov v Slovenj Gradcu

Tone Garb

Udeleženci tekmovanj v športnem tednu invalidov.

Športno društvo Invalid je skupaj z Društvom vojnih invalidov za Koroško med 18. in 22. oktobrom 2004 v Mestni občini Slovenj Gradec organiziralo že 40. športni teden invalidov. Tekmovanja se je udeležilo 85 invalidov članov društva MO Slovenj Gradec. Tekmovali smo v petih panogah, in sicer: v namiznem tenisu, pikadu, balinanju, streljanju in kegljanju. V petek, 22. oktobra, smo na zaključni tekmi v kegljanju podelili medalje in nagrade. Najboljše rezultate so dosegli: v namiznem tenisu do 60 let

starosti je medaljo dobil Franc Penšek, nad 60 let pa Alojz Očep. Pikado so metale tudi ženske. Največ točk je zbrala Jožica Lukman, ki je bila najbolj uspešna tudi v ženski ekipi balinark. Med moškimi je pri metanju pikada zbral največ točk Tone Garb, v balinanju pa Jože Žvinkart. Med kegljači je bila v ženski ekipi najbolj uspešna Pavla Garb, v moški ekipi pa Ivan Roglšek. Streljali so le moški, med katerimi je največ krogov dosegel Darko Šajhar. Upam, da bo tudi prihodnje leto vsaj takšna udeležba članov.

Dežela škratov na Gmajni nad Slovenj Gradcem je oživila

Stanko Hovnik

Turistično društvo Slovenj Gradec je skupaj z Vzgojno-varstvenim zavodom Slovenj Gradec, KUD-om Ksaver Meško, Sele – Vrhe, vaščani Gmajne in družino Kragelnik, s pričetkom

Cvetka Kragelnik in njen mož Gregor predstavljata očeta in mater škratov na Gmajni.

8. oktobra, tudi letos pripravilo pravljicne dneve s škrtati na Gmajni nad Slovenj Gradcem. Ta dan je deželo obiskalo več kot 300 mladih in njihovih staršev iz raznih vzgojno-varstvenih ustanov, ki so del poti prepešali. Naslednji dan so se otroci iz slovenjgraških vrtcev srečali z otroki iz pliberških vrtcev. Gradili so hišice za skrivnostna bitja iz pravljic dedkov in babic ter izdelovali različne umetnine iz jesenskih poljskih pridelkov. Dobrote iz škratove skrinje so pripravili člani Kulturnega društva Ksaver Meško, Sele.

Škrati so bili prisotni vsepovsod: v drevesnih duplih, na vejah, v krošnjah dreves, v žitni kašči so nas pričakali žitni škrtatje, gozdni v gozdarski bajti, Perkmandeljč pa v rudniškem rovu. V svojem domu nas je sprejela coprnica, ki je kuhala čarobni napoj. Če smo bili tiho, smo za-

Vhod v Deželo škratov

slišali petje vil, pa tudi divja jaga je bila pripravljena.

Prireditve v oktobrskem vikendu so se udeležili tudi funkcionarji Turističnega društva Slovenj Gradec s predsednikom Ivanom Bošnikom in župan Mestne občine Slovenj Gradec Matjaž Zanoškar.

Po vsej slovenski deželi se je ljud-

sko izročilo skozi stoletja prenašalo iz ust do ust. Na Zagmajškovi domačiji so pripovedovali o škrtatih, žalik ženah, divji jagi in drugih bajeslovnih bitjih. Da le-ti ne bi prišli v pozabo, predvsem pa, da bi jih približali otrokom, se je Cvetka Kragelnik odločila, da jih oživi v deželi škratov na Gmajni.

Škrati Osnovne šole Sele

Starši in otroci iz vrtcev v Škratovi deželi

Ivan Bošnik, predsednik Turističnega društva Slovenj Gradec, je prvi pozdravil najmlajše v deželi škratov na Gmajni.

Škrate in otroke iz slovenjgraških in pliberških vrtcev je na Gmajni obiskal tudi Matjaž Zanoškar, župan Mestne občine Slovenj Gradec.

Nagrade in priznanja občine Radlje ob Dravi za leto 2004

Ivan Srebnik, Foto: Anka

Tudi letos so na slovesni seji občine Radlje ob Dravi podelili občinsko nagrado in plakete ter priznanja občine za leto 2004.

Občinsko nagrado je dobil Mestni pihalni orkester Radlje, plakete in priznanja pa Miha Jurač – podjetnik mizar, Lovska družina Vuhred – Orlica, Rdeči križ in Izidor Leitinger.

Z leve proti desni stojijo: Marjana Švajger – direktorica občinske uprave, Tončka Račnik – predstavnica Rdečega križa, Ivan Praznik – predstavnik LD Vuhred – Orlica, Alan Bukovnik – župan občine Radlje ob Dravi, dr. Vlado Dimovski – minister za delo družino in socialne zadeve, Miha Jurač – mizar podjetnik, Vito Srebnik – predsednik Mestnega pihalnega orkestra.

Poimenovanja po Mešku

Jože Potočnik, profesor zgodovine

Po pisatelju, dramatik in pesniku Francu Ksaverju Mešku so v Mestni občini Slovenj Gradec poimenovane nekatere kulturne ustanove, ulica in pomniki, ki ohranjajo njegov spomin.

Kakor je znano, se je Meško po maturi odločil za duhovniški poklic, zadnji letnik bogoslovja je končal v Celovcu, kjer se je čutil svobodnejšega in ker je želel delati med koroškimi Slovenci. »V dnevih sreče in bede, v dnevih, ko mi tare dušo obup, si mi edina podpora, edina tolažba ti, ljubezen do svete domovine, ljubezen do rodne grude, ljubezen do krajev, kjer sem brezskrben deček igral prve igre s sodrugi svojimi, ljubezen do milega jezika slovenskega, v katerem mi je govorila v dneh mladosti, sreče in brezskrbnosti mati moja ...

Kako bi prenašal življenja pezo, ko me ne bi krepila misel, da človek ne živi le sebi, ne le za

radi samega sebe, ampak da živi domovini svoji, narodu svojemu.« (Koledar Mohorjeve družbe, 1974).

Kot duhovnik je več let služboval med koroškimi Slovenci, ki so bili narodnostno najbolj zatirani, obenem pa za slovensko besedo tudi najbolj hvaležni. Med prvo svetovno vojno je bil nemški pritisk še večji. Leta 1919 je moral pred Nemci sredi zime bežati čez Karavanke na Gorenjsko, da si je rešil življenje. Od leta 1921 pa do leta 1941 in od 1945 pa do 1964 je župnikoval na Selah pod Uršljo goro. Na Selah je tudi pokopan.

»Pisatelj in katehet Franc Meško je konec leta 1922 prejel visoko odlikovanje kralja Aleksandra I., red sv. Save IV. razreda, za njegovo delovanje na slovstvenem polju. Aprila 1923 je Meško v svoji farni cerkvi sv.

Roka nemški križev pot zamenjal s slovenskim.«

(Franček Lasbaber, Ob stoletnici Osnovne šole Sele - Vrhe, 1998)

Na seji mestnega občinskega

odbora 8. novembra 1924 so se svetniki posvetovali tudi o podelitvi častnega meščanstva Francu Ksaverju Mešku. V sklepu zapisnika beremo: »Povodom praznovanja 50-letnice Fr. Ks. Meška,

Na lepo nedeljo okoli leta 1935 pri sv. Roku na Selah. V zadnji vrsti v sredini stoji Franc Ksaver Meško. Na sliki so še cerkveni zbor in strelci – možnarji ter cerkveni ključarji.

župnika na Selah pri Slovenj Gradcu, se enoglasno sklene sprejeti istega kot častnega meščana ter mu podeliti tozadevno diplomu povodom njegovega slavlja tukajšnjih narodnih društev.«

Častno diplomu, ki jo je izdelal akademski slikar Maksim Gaspary, je »častnemu meščanu Fr. Ks. Mešku, slovenskemu pisatelju, pesniku in župniku na Selah« podelil župan Franc Cajnko. Na

razdelili na 17 ulic. V zapisniku beremo: »Bivša Cerkvena ulica se pretvori v Meškovo ulico, kar je g. župnik že odobril.«

Med drugimi je Ksaver Meško v selsko župnijsko kroniko zapisal: »S pismom z dne 22. 11. 1934 so sv. Oče imenovali Meška za častnega kanonika (obenem?, op. p.), prevzvišeni g. Ordinarij za dekana. Bog daj in mi pomagaj, da bi bil novih časti res vreden.« (Tone Turičnik, Meškovi zapisi v

režima. »A komaj so bili teden dni pri nas, so že zapirali, ropali lastnino, dostikrat sila težko pridobljeno, tako na veliko, brezobzirno in brez sramu, da tega ni delala menda še nikdar nobena država...« In dalje: »S pozdravom Heil Hitler! vstopita dva mlada, visokorasla vojaka v črni obleki. »Ali ste vi župnik Meško?« vpraša po nemško sprednji. »Sem!« »Naročeno nama je, da vas vzameva s seboj. Pripravite se. Eno odejo si vzemite s seboj!« (Ks. Meško, Križev pot, ZD IV, MD, Celje 1959)

Prve aretirane so zaprli v čakalnico na železniški postaji v Slovenj Gradcu, 18. aprila 1941 pa je postalo prehodno zbirno taborišče Šmartno pri Slovenj Gradcu. Tu so zasramovali zavedne Slovence med njimi so bili Ksaver Meško, Jakob Soklič in Karel Destovnik – Kajuh. Meško je v spominih zapisal: »Ničesar nismo zakrivali, razen da smo bili Slovenci ... Vsi smo čutili ponižanje, sramotenje, telesno in duševno trpljenje...«

Kakor nekateri drugi duhovniki in izgnanci, je tudi Meško nekaj časa prebil na Hrvaškem, nato v Palah pri Sarajevu, potem v Beogradu in končno je prišel v Stično. Od tu se je po osvoboditvi vrnil na Sele.

Med slovenjgraškimi izgnanci je bila v Užicah tudi družina Žolnir. Učiteljica Slavica Žolnir je v jeseni 1941 pisala staršem (družini Grmovšek) v Slovenj Gradec: »Včeraj smo pozdravili v naši sredini g. monsijnorja F. K. Meška, ki je prenočeval pri nas v sosednji sobi. Kako smilil se nam je ubogi siromak, ki je prišel večinoma peš iz Pal v Bosni, kamor je odšel na lastno željo iz Slavonske Požege. Povedal mi je, da je moj stric Alojzij Čížek (slovenjgraški župnik in javni delavec, častni občan Slovenj Gradca 1932, op. p.) še vedno v Slavonski Požegi. Napisala sem mu tudi pismo, ki ga je vzel s seboj. Danes zjutraj se je gospod Meško odpeljal v Beograd.«

Mož Bogdan Žolnir pa v istem pismu nadaljuje: »Gospod Meško je k sreči ostal živ. Četniki so ga našli in pripeljali v Užice. Zbrali smo mu 350 din, midva sva mu dala 100 din za vlak do

Beograda.« In poimenovanja in spominski pomniki? Pevci s Sel so leta 1966 ustanovili Moški pevski zbor Ksaver Meško in so uspešni ambasadorji pevske kulture v domačem kraju, nastopajo pa tudi ob drugih priložnostih in sodelujejo na občinskih in medobčinskih pevskih revijah.

Krajevni praznik nekoč Krajevne, danes Primestne vaške skupnosti Sele – Vrhe praznujejo od leta 1989, in to v januarju kot spomin na Ksaverja Meška. Meškovo pot so uredili krajani Sel, Vrh in Gmajne v okviru Turističnega društva MURN (po imenih cerkva Miklavž, Urban, Rok, Neža).

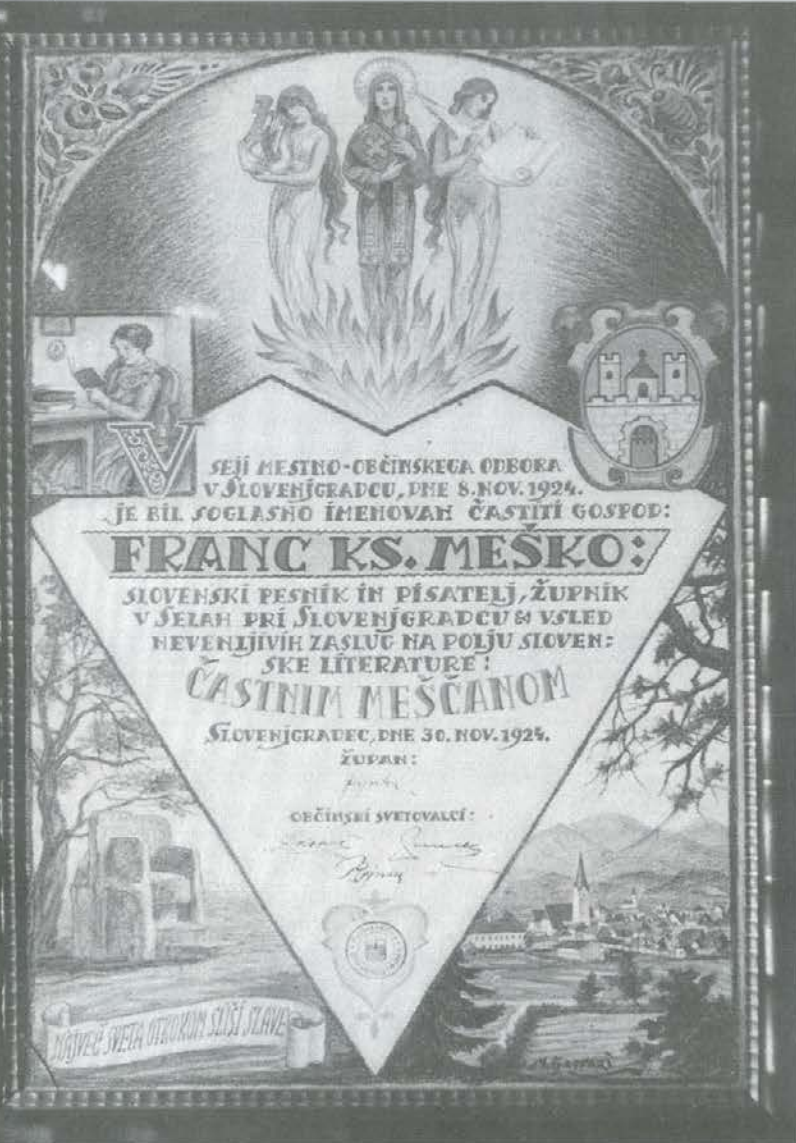
Doprni kip Ksaverja Meška, delo akademskega kiparja Radeta Nikolića, smo odkrili v Slovenj Gradcu pred cerkvijo sv. Duha ob 120-letnici njegovega rojstva (29. 10. 1994). Knjižnica Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu si je privzela pisateljevo ime v svoj naslov oziroma poimenovanje leta 1974, se pravi ob 100-letnici rojstva oziroma 10-letnici njegove smrti.

Kmalu po Meškovi smrti je Jakob Soklič v mestnem župnišču uredil Meškovo spominsko sobo in zbral nekatere dragocene predmete, predvsem pa prenesel v ta muzej pisateljevo knjižnico, in tako približal prijateljevo delo in življenje vedoželjnim obiskovalcem. Letos (2004) pa so tudi v župnišču na Selah uredili pisateljevo spominsko sobo.

V župnišču na Selah sta dve spominski plošči: prvo je dal vzditati Literarni klub Slovenj Gradec (1974), drugo pa župljani Sel (2004).

Knjižnica Ksaverja Meška je letos počastila pisatelja s tem, da je sredi mesta (v prostorih Andeškega hrama) odprla prodajo oziroma posredovalnico starih knjig – Meškovo bukvarno.

Tako Slovenj Gradec in Sele spoštljivo ohranjata spomin na Franca Ksaverja Meška, pisatelja, dramatika, pesnika, duhovnika in bojevnika za pravice Slovencev na Koroškem ter širokosrčnega človeka, ki je zgled veličine skromnosti, razumevanja in dobrote. ■

častni listini so podpisani še trije občinski svetovalci: Leopold Kopač, ravnatelj mestne osnovne šole, Albert Puncer, trafikant in lastnik mestnega kina, ter Ivan Rojnik, trgovec.

Mestni občinski odbor Slovenj Gradec je na seji 21. novembra 1930 pod točko 6 obravnaval predlog »ankete z dne 17. 10. 1930« o imenovanju ulic v mestu. Slovenj Gradec so tedaj

selski župnijski kroniki, Sto let Osnovne šole Sele-Vrhe, 1898-1998, str. 159)

Druga vojna vihra ni prizanesla ljudem v Mislinjski dolini, tako ne duhovščini in tudi ne Mešku. V spominskem sestavku Križev pot (Prva postaja – Šmartno pri Slovenj Gradcu) pisatelj pripoveduje o prihodu nemške vojske v Slovenj Gradec, razmerah in razpoloženju ljudi do novega

Ko obolijo noge

Viktor Levovnik

O svojih nogah, dokler so zdrave, ne razmišljamo kaj dosti. Ko pa se jih loti kakšna nadloga, se spomnimo, da bi jim morali v svojem življenju posvetiti posebno pozornost, saj so vir našega gibanja in posredno zdravja celega telesa. Tudi mene so se lotile nadloge na nogah. S svojimi bolečimi kurjimi očmi sem šel v Slovenj Gradec na posvet s pedikerko Marjano Kresnik. Ko je videla moje noge, se je zelo začudila,

kako sploh lahko še hodim. Mnogi s takšno boleznijo težko hodijo in se opirajo na palico.

Gospa Marjana mi je odstranila nadloge in moj korak je zopet lahek in prožen. Tudi vam, ki se niste spomnili, da bi lahko iskali pomoč za take nadloge izven domače lekarne, svetujem, da poiščete strokovno pomoč pri gospe Marjani v slovenjgraški bolnišnici. ■

Štirinajsti zbornik Društva upokojencev Likus

Stanko Hovnik

Člani literarne sekcije DU Slovenj Gradec

V prostorih doma upokojencev v Slovenj Gradcu je društvo predstavilo letošnji zbornik literarnih del slovenskih upokojencev z naslovom Ubrane misli. V zborniku je svoja dela objavilo kar 167 avtorjev, članov Likusa. Vsebine literarnih del so v glavnem zapisi spominov posameznikov iz svojega življenja v verzih ali prozi, zaznati pa je tudi razkrivanje podob sedanosti. Njihove izpovedi so iskrene in so odsev razmer

in okolja, v katerem pisci živijo. Tako imajo njihove pripovedi velikokrat narodopisno vrednost. Tokratni zbornik Ubrane misli je izšel v treh knjigah. V njem se predstavlja šest članov Literarne sekcije DU Slovenj Gradec. Tako v prvem delu objavlja svoje prispevke Barbara Ješovnik in Stanko Hovnik, v drugem Mihaela Lenart, v tretjem pa Berta Rupčič, Marijana Vončina in Ivan Rus. ■

Podelili Vrunčevo nagrado in plakete

Jože Potočnik, prof.

Mestna občina Slovenj Gradec vsako leto podeli Vrunčevo nagrado in plakete zaslužnim pedagoškim delavcem, ki so na svojem področju dejavnosti dosegli pomembne uspehe. Leošnji odlikovanci so bili: Vrunčevo nagrado je prejela Jožica Fras, ravnateljica Prve osnovne šole v Slovenj Gradcu, za vsestransko angažiranje za strokovno rast šole in njeno vpetost v sodobne pedagoške tokove, plake-

te pa so prejeli Avgust Holc za življenjsko delo na vzgojno-izobraževalnem področju in za povezovanje osnovne šole Šmiklavž z razvojem kraja, Jolanda Preglav za poglobljeno strokovno in kulturno delo ter prenašanje poklicnih izkušenj na bodoče vzgojiteljice ter Milena Škodnik za izjemne dosežke pri učno-vzgojnem delu na Lesarski šoli v Slovenj Gradcu in angažirano povezovanje šole z okoljem. ■

Od leve: Milena Škodnik, Jolanda Preglav, župan Matjaž Zanoškar, Jožica Fras in Avgust Holc.

Izšli sta zgodovinski knjižici o koncu druge svetovne vojne na Koroškem

Stanko Hovnik

V knjižnici Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu je bila 7. oktobra 2004 predstavitev dveh

knjižic dr. Rista Stojanoviča, v katerih obravnava ustanovitev Koroške grupe odredov in njen

pomen za narodnoosvobodilni boj na Koroškem od maja do oktobra leta 1944 in pregled dejavnosti nekaterih članov britansko-ameriških vojaških misij na Koroškem leta 1944. Izdali sta ju Območni združenji borcev Slovenj Gradec in Ravne na Koroškem.

V pogovoru s profesorjem Janezom Brglezom, predsednikom Območnega združenja borcev NOB Mežiške doline, je avtor edicij med drugim dejal: »Med drugo svetovno vojno, posebej ob sklepnih dogodkih, se je na Koroškem dogajalo veliko, tudi za slovenski narod pomembnih vojaških operacij. Zavedati se moramo, da se je druga svetovna vojna končala na naših tleh, v naši neposredni bližini, zato je naša dolžnost na to opozarjati in tematsko raziskovati še toliko večja; med drugim tudi s takšnimi publi-

kacijami, kot sta omenjeni.

V knjižicah sem zajel nekatere najbolj bistvene podatke o omenjenih tematikah, ustanovitev pomembne vojaške formacije koroške grupe oziroma skupine odredov ter se v drugi osredotočil na delovanje nekaterih članov zavezniških vojaških misij. Posebej sem predstavil aktivnosti enega od predstavnikov britanske vojaške misije.

Knjižici sta morda še posebej zanimivi zaradi izjav še živelih domačinov, iz teh pa je mogoče razbrati tudi odnos in spoštovanje zaveznikov do našega narodnoosvobodilnega boja. Sta torej pomnika in pričevanja nekega medvojne obdobja, vinjeti, ki na strokoven način obdelujeta dve drobni poglavji v boju za svobodo.«

Na predstavitvi knjižic je avtor prikazal tudi slikovno dokumentacijo z diapozitivi. ■

Levo dr. Risto Stojanovič, desno Janez Brglez, prof., med predstavitvijo edicij.

Podgorje pri Slovenj Gradcu Podružnica sv. Duha

Leopold Korat, župnik

Na prvo oktobrsko nedeljo – rožnovensko – smo se zbrali pri tej ljubki cerkvi nekaj kilometrov od Podgorja proti Uršlji gori. Veselili smo se blagoslova obnovitvenih del. V tem letu so bila vzidana nova macesnova okna, elektrificirani so bili trije zvonovi in popravil se je križ na vrhu zvonika. Hkrati smo opravili še blagoslov kmetijskih strojev in vozil. Somaševanje in blagoslov je vodil g. škof, dr. Anton Stres. Med pridigo je razlagal nedeljski evangelij 27. navadne nedelje. Ta je govoril o prošnji apostolov, ki naj bi jim Jezus pomnožil vero. Trdna vera in zaupanje v nekaj novega je bilo vodilo ljudi okoli te cerkve, ki so z veliko dobre volje, darovanega časa in denarja obnavljali božjo hišo. Po sveti maši se je g. škof zadržal še v prijateljskem pogovoru pred cerkvijo, pod veliko

košato lipo. Kdaj je bila cerkev sv. Duha zgrajena, ni znano, ve pa se, da je bila to nekdanja romarska cerkev. Okoli cerkve je obzidje, ki govori o njeni starosti. V cerkvi so trije oltarji. V glavnem oltarju je skulptura prihoda sv. Duha, pričakovanje apostolov z Marijo. Do leta 1892 je bila v oltarju slika, delo Franca Mihaela Straussa. Za glavnim oltarjem je vrezana letnica 1769. Tudi stranska oltarja sta baročna. Na enem je kip sv. Helene; na drugem pa Straussova slika, ki predstavlja apostola Filipa in Jakoba. Lepa slovesnost, vzpodbudne besede g. škofa in dobri ljudje, ki so do sedaj darovali za obnovo – vse to daje novega upanja še za naprej. Ljudje, ki živijo s to cerkvijo (samo pet kmetij!) so naredili lepo delo in v njihovih srcih so že novi načrti. Bog daj, da bi se tudi uresničili. Saj se s takim de-

lom utrjuje vera, kaže odnos do dela naših prednikov in se zgradi nov in lepši svet. V lepi jesenski nedelji smo se vračali v dolino, ki

se je že zavijala v meglo. V srcih je bilo lepo – saj smo se zavedali, da smo naredili nekaj lepega za Boga in za človeka. ■

Cerkev svetega Duha

Rudi Rebernik, Foto: nepoznan

6. oktobra letos je minilo 60 let od tistega za Razborčane težkega in črnega dne, ko so Nemci z vseh strani, podprti s topniškim ognjem in drugim težkim orožjem, napadli Razbor, hoteč uničiti ali zajeti borce Tomšičeve brigade, ki so se takrat tam zadrževali.

To jim ni uspelo in utrpeli so velike izgube. V svojem besu pa so zapustili za seboj ruševine požganih domov kot dokaz svoje maščevalnosti in grozovitosti. Ta dan je ostal v grenkem spominu Razborčanom vse do danes.

Sam tega dneva nisem doživel, zato tega dogodka tudi ne morem verodostojno opisovat. Takrat sem se nahajal v nemški vojski daleč na Kanalskih otokih med Francijo in Anglijo, kjer smo bili od zavezniške invazije v Normandiji od 6. junija 1944 pa do konca vojne in ujetništva decembra 1945 brez vsake vesti iz domovine in od svojih domačih. Šele po srečni vrnitvi domov sem izvedel, kaj se je medtem doma dogajalo; med drugim tudi žalostne vesti

Terezija Podstenšek, občinska tajnica v Razborju, ki je opravljala to delo, odkar se spominjam. Rojena je bila leta 1890 in je prevzela tajniške posle od svojega očeta Jožefa Podstenška, ki je bil rojen leta 1856 in je bil menda prvi občinski tajnik v Razborju. Terezija je bila zelo sposobna in je kot živi leksikon vedela za vse osebne podatke vseh razborških prebivalcev. Umrila in pokopana je v Razborju leta 1963.

o padlih in pogrešanih prijateljih ter o umrlih sokrajanih v Razborju.

V nadaljevanju bi se rad spomnil tistih težkih časov takoj po vojni, ko ni bilo mogoče dobiti najosnovnejših življenjskih potrebščin, kot so bila oblačila, obutev in prehrana, vse je bilo racionalizirano in na karte. Vendar pa je vse to odtehtalo veselje, ker je bilo konec vojne, ker smo lahko povsod spet govorili domači slovenski jezik, čitali slovenske knjige in peli slovenske pesmi.

Takoj po novem letu 1946 sem se zaposlil pri Gozdni upravi Slovenj Gradec na lesnem skladišču v Suhem dolu in še tisto zimo smo v Suhem dolu ustanovili sindikalno podružnico, ki se je imenovala »Sindiklat delavcev in nameščencev gozdarstva in lesne industrije

Eden izmed prvih povojnih županov ali predsednikov KLO-ja v Razborju Ivan Podkrižnik, kmet iz spodnjega Razborja. Bil je razgledan in dober človek, katerega so imeli krajanje Razborja radi. Bil je dober gospodar in vzoren oče svoji družini. Žal je bil žrtev nesrečnih in usodnih dogodkov, ki so se takrat dogajali v Razborju in bližnjih okoliških krajih.

– Podružnica Suhi dol pri Slovenj Gradcu«. V okviru sindikalne podružnice smo na mojo pobudo ustanovili tudi sekcijo za kulturno-prosvetno delovanje in kmalu smo imeli dobro uvežbano igralsko skupino, kamor smo povabili in pritegnili tudi okoliško mladino s Plešivca in Razborja in od tedaj se je kulturno in družabno življenje odvijalo v glavnem pod pokroviteljstvom naše Sindikalne organizacije.

na, kjer so lahko ljudje dobivali razne nasvete ali pa s pomočjo stare izkušene občinske tajnice Terezije Podstenšek sestavljali razne prošnje ali dobivali potrebna potrdila.

Iz tistega obdobja mi je ostalo v spominu veliko dogodkov in ljudi, s katerimi smo sedaj skupaj delali, ali pa smo se srečevali pri našem delu, s katerim smo tudi prispevali svoj mali del za boljše in prijaznejše življenje pri nas.

Občinski odborniki in drugi razborški premožni kmetje pred vojno okoli leta 1937. To je bilo gotovo predvolilno zborovanje za zadnje volitve pred vojno. Med njimi je v zadnji vrsti na sredini tudi takratni plešivski gozdarski upravitelj Ivan Nemtzicky, v prvi vrsti na levi strani je občinska tajnica Terezija Podstenšek, v sredini pa župan Ivan Knez.

Takoj spomladi leta 1946 so bila pri vsakem krajevnem ljudskem odboru v okraju Slovenj Gradec ustanovljena kulturno-umetniška društva s kratico SKUD ali Slovensko kulturno umetniško društvo. Ker sem bil član krajevnega ljudskega odbora ali KLO-ja v Razborju, sem moral prevzeti dolžnost poverjenika za kulturno prosvetno delo v tem kraju.

Član krajevnega ljudskega odbora Razbor sem bil do leta 1952 ali 1953, ko so bili KLOJ-i razpuščeni in smo potem spadali pod Občinski ljudski odbor Slovenj Gradec, v Razborju pa je ostala samo krajevna pisar-

Za hribovsko kmečko prebivalstvo so bili to zelo težki časi, ker je takratna obvezna oddaja kmetijskih pridelkov in živine marsikaterega kmeta skoraj obubožala. Še huje pa je bilo za delavske družine, katere so morale včasih ure dolgo čakati pred trgovinami, da so na živilske karte dobile svoj obrok hrane, ki je bila takrat strogo nacionalizirana, toda tudi to smo srečno preživeli in življenje se je počasi, a vendar vztrajno izboljševalo. Čas je zacelil vse rane, čeprav so mnogokje ostale brazgotine še naslednjim rodovom.

Zgodovinske in kulturne sledi nekdanje Mislinjske železarne

Jože Potočnik, prof. zgodovine

Alojz Krivograd, prof. zgodovine, je pred kratkim praznoval 70-letnico in ob tej priložnosti je izšla tudi njegova knjiga Prispevki k zgodovini Koroške krajine. Tudi uredništvo Viharnika mu izraža iskrene čestitke za osebni jubilej in za pomembne prispevke v knjižni obliki. Med prispevki so tudi: Prispevek k

riščanju golosekov in gorskih travnikov na posestvih železarne v Mislinji v letih 1799 do 1809.

Prof. Krivograd je tudi sodelavec našega Viharnika. Letos je v aprilski številki objavil zanimivo razpravo o dokumentih mislinjske železarne, v avgustovski-septembrski številki pa Nekdanja mislinjska železarna, proizvodnja železa, delavci in njihove plače.

To pot pa objavljamo Zgodovinske in kulturne sledi mislinjske železarne.

Dr. Jože Šorn, največji poznavalec železarstva na Slovenskem, je v Pregledu našega železarstva zapisal: »Kaj vemo na primer o mislinjski fužini? Razen podira-joče se baročne upravne zgradbe sredi zvrnanega fužinarskega prostora nam niso mislinjski fužinarji ohranili kaj prida ostankov.« Vendar moramo to trditev dopolniti. Zgodovinske in kulturne sledi železarne so še vedno prisotne v zavesti ljudi in v teh krajih.

Zaselek Fužine so starejši imenovali kraj z nekdanjo železarno, graščino, v kateri je bila

uprava železarne (z zemljo so jo zravnali leta 1972), za njo stojita dve v meščanskem slogu grajeni hiši (Vili Ana in Helena, po hčerkah lastnika železarne Lohningerja), plavž pa sedanje stanovanjsko poslopje. Na nekdanjo graščino in okolico opozarja manjši drevesni park, znan po duglazijah, zelenem boru, rdeči bukvi in ameriškem jesenu.

Sledovi rudarjenja in oglarjenja so še vidni na Kopnikovem in Maroltovem onstran Velike Kope, velik rudarski rov pri Zilcu, rače pri zgornji in spodnji fužini, planje po vrhovih Pohorja itd.

Kraj pod Črnim vrhom, kjer je delovala steklarne, domačini še danes imenujejo Stara glažuta. Sledovi ceste, po kateri so prevažali kremenjak z volovsko vprego do steklarne, so še vidni, prav tako z rušo porasli kupi

kremenjaka in rudarske jame. Ledinsko ime Komisija naj bi dobilo ime po uradni komisiji iz Gradca, ki je imela tu opravke. Graška komisija naj bi poimenovala tudi potok – Glažutski potok – izvir reke Mislinje. Drugo razlago ledinskega imena Komisija je zapisal Tadej Brate: »Komisija je dobila ime po prostoru, kjer so člani posebne ocenjevalne komisije prevzemali in pregledovali les in nekaj časa tam tudi stanovali. Sicer pa se je prvotno ta predel imenoval Laški graben, po Italijanih, ki so živeli tam.« Nekdanja domačija Karbun v Mali Mislinji spominja na kraj, kjer so kuhali oglje. Imena »cojzarica«, »baronova pot« in »cojzla« (hribovska ajda) spominjajo na barona Zoisa. Dediči mislinjskega fužinarstva so bile številne kovačije, ki so delale do sedemdesetih let.

V Mislinji in okoliških krajih

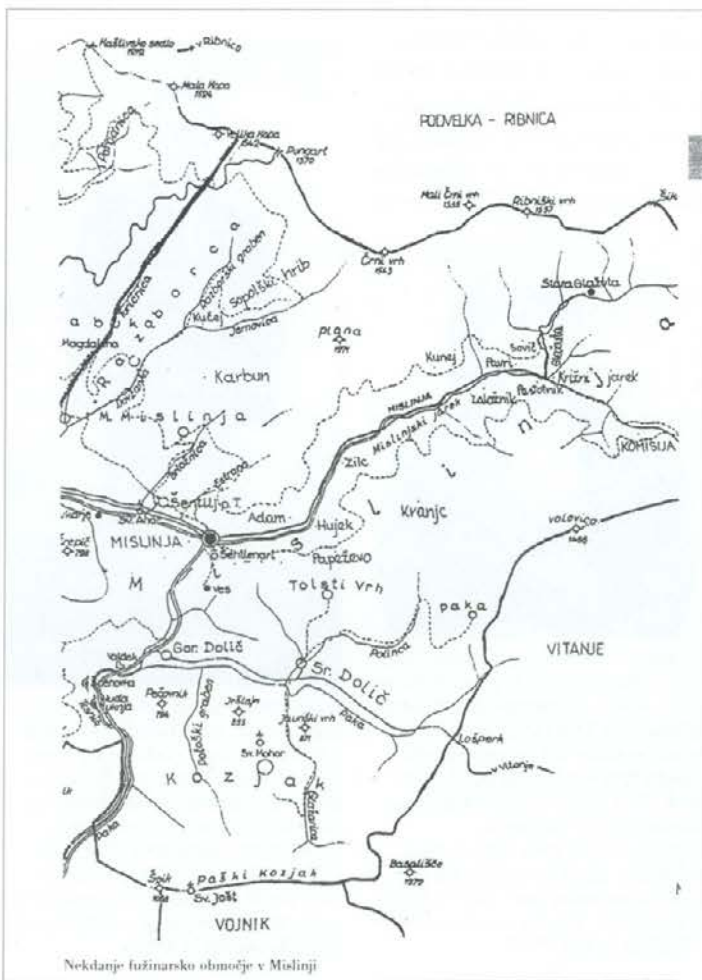
Alojz Krivograd,

zgodovini mislinjske železarne v Mislinji, Prispevek k poznavanju oglarjenja pri nekdanji mislinjski železarni in O izko-

Del Pohorja nad Mislinjskim grabnom, torej visoko nad Zoisovo fužino s plavžem. Upodobljena (idealizirano?) so tri opravila: izvoz rude iz jame, razbijanje večjih grud rude, dovoz rude iz drugih jam na delovišče (točneje: odhod praznih voz). Obe enoosni vozili – na Kranjskem so takemu vozilu rekli kripa – imata med kolesi železno zavorno palico. Na desni strani obeh vozil je cev za vodo, da so mogli prati rudo kar pri rudnikih. Gozd okoli rovo ali jam je že razredčen, ker so debela uporabili kot jamski les, dalje v fužinske namene (lope, jezovi, ostrejša) in za kuhanje oglja.

- Slika je Tab. 6 v Balthasar Herquetovi Oryctographiji carniolijske, III. Leipzig, 1784. Jože Šorn: Pregled našega železarstva 1760-1860, ZČ XXXII, 1978, str. 266

Nekdanje fužinarsko območje v Mislinji

Graščina v 60. letih 20. stoletja

Središče nekdanjega dela Mislinje.

Jože Potočnik, prof. zgodovine

so odmevala kovaška kladiva v sedmih kovačijah – obrtnih delavnicah, osemnajst kovačnic pa je delalo za domače potrebe.

Nekateri domačini se spominjajo, da so v železarni izdelovali tudi železne obloge za peči, ki so jih uporabljali za ogrevanje hišnih prostorov.

Tako peč so imeli dolgo časa v Radušah pri Popiču, p. d. Bošnjaku. Na železni plošči (oblogi) je bila odtisnjena letnica iz druge polovice 18. st.

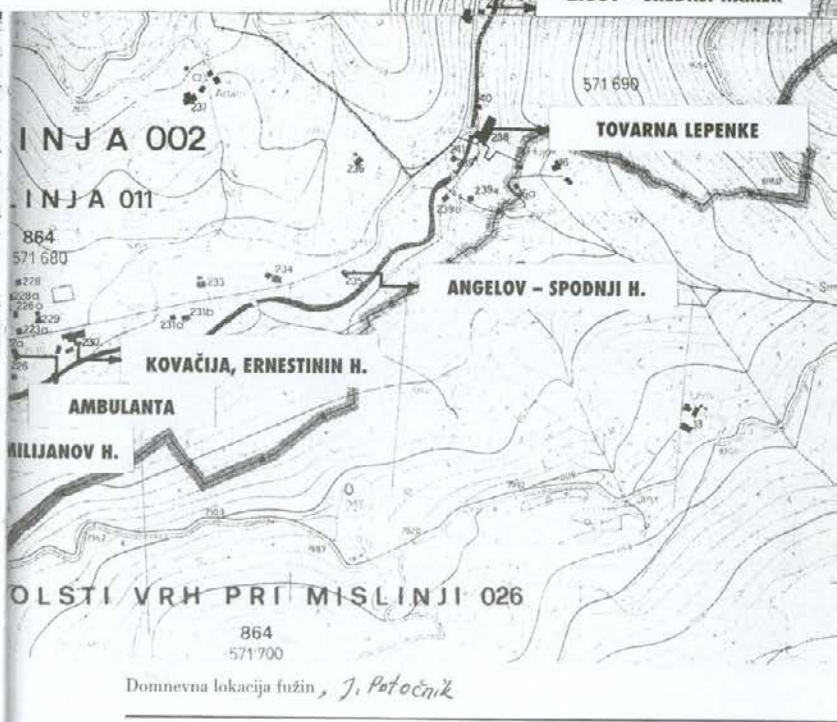
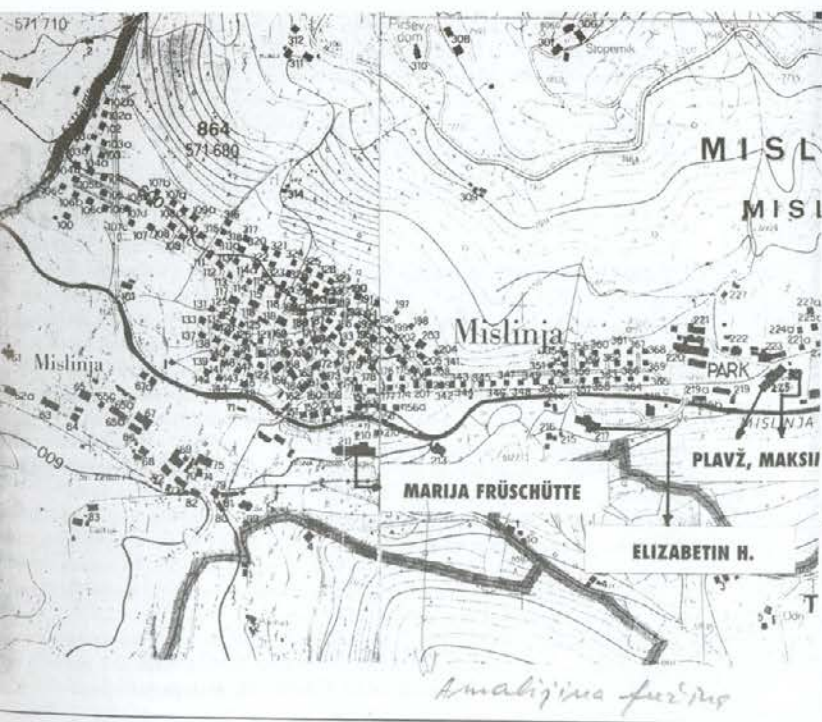
Za mislinjske fužine in glažuto so delali številni ljudje iz širšega območja. Razvoj teh dejavnosti je pospešil poselitev območja v povirju med Mislinjo in Pako, to je bilo pred tem slabo pose-

ljeno. Nekatera imena zgovorno dokazujejo zgodovino Mislinje: Straže – ime je bilo še do druge svetovne vojne uradno ime kraja, ki je zajemal Šentlenart in Vovkarje, domnevno po »straži« na srednjeveški koroško-štajerski meji. Strnjeno naselje Šentlenart na vrhu klanca (razvodje med Savo in Dravo) je povezano s p. c. sv. Lenarta, zaščitnika voznikov (prevoznikov, furmanov).

Železarna je posredno pospeševala tudi hitrejši gospodarski razvoj: v tem času so uvajali napredno gozdno gospodarstvo, uredili gozdarske službe, načrtno sekali les in pogozdovali, dvoročne žage so zamenjale sekire. Železno poljedelsko orodje

– lemeži, plužne deske, brane in železne kolesnice pri kmečkih vozovih – se je močno uveljavilo.

Tudi prometne povezave z bliž-

njim in bolj oddaljenim območjem so se okrepile. Zaradi lažjega in hitrejšega dovoza železove rude, oglja in premoga ter odvoza izdelkov so nastale številne gozdne poti na Pohorju. Proti Mislinji je vodila širša oglarska cesta: Klopni vrh – Kamenitec – Brv – Pesek – Mislinja. Deželna cesta skozi sotesko Hudo luknjo (1829) je skrajšala pot Mislinjska dolina – Velenje – Celjska kotlina. Gradnjo ceste je podprl tudi

avstrijski nadvojvoda Janez, ki so mu nasproti vhoda v Hudo luknjo postavili spomenik. Poti čez Graško goro so poslej zamrle. »Nadvojvoda Janez je živel v Gradcu kot zasebnik, toda kjer je bil član cesarske hiše, je njegova beseda veliko zalegla. Tako so zaradi njegovega posredovanja zgradili cesto skozi Hudo luknjo. Drugo je, seveda, odkod je prišel denar. In tudi glede tega moramo biti danes prav tako hvalež-

ni Antonu Bonazzi. Seveda je dobro vedel, zakaj je denarno podprl gradnjo ceste,« je zapisal Ernest Faninger. Mislinjska dolina je bila dolgo časa prometno odrezana od glavnih prometnih tokov. Menim, da je bil to tudi eden izmed vzrokov umiranja železarne. Iz Velenja je skozi Mislinjo prvi vlak pripeljal šele 20. decembra 1899, promet po Južni železnici pa je stekel že sredi 19. st., do

Trsta pa 1857. leta.

K prometnim zvezam sodi tudi pošta: prvi poštni urad so odprli v Mislinji 1. oktobra 1875, s prihodom železnice je imela pošta svoje prostore v železniški postajni zgradbi, poštno hranilno službo so uvedli 1. marca 1883, telegrafski urad pa je začel delati 1. oktobra 1896.

Nadaljevanje v prihodnji številki. ■

Rozalija Hovnik

Življenje si nam dala,
iz življenja življenje je vzklilo,
tvoji darovi ljubezni v
potomce so se zlili,
tvoje srce pa je ugasnilo.

Neskončno te pogrešamo!

Zahvala

Tiho se je poslovila od nas draga mama, babica in prababica **Rozalija Hovnik**, po domače Pristovnikova mama iz Vrh pri Slovenj Gradcu.

Ob tej boleči izgubi se najlepše zahvaljujemo medicinskemu osebju Internega oddelka Splošne bolnišnice Slovenj Gradec za vso nego in pomoč v zadnjih dneh življenja. Iskrena hvala tudi vsem, ki ste se je spomnili, jo prišli pokropiti, nam izrekli sožalje, darovali cvetje, sveče in svete maše in jo v tako velikem številu pospremili na zadnji poti. Hvala gospodu župniku za opravljen pogrebni obred, govorniku za tople besede slovesa, pevcem MPZ Ksaver Meško za zapete žalostinke ter praporščakom.

Žalujoči: sinova z družinama in sestra Ana

Zahvala

Kam odšla si, draga mati, joče žalostno srce.
Niti zbogom nisi rekla, ne podala nam roke.

Ob boleči izgubi drage mame, babice in sestre **Štefke Čas, Kotalove mame** z Vrh, se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, sosedom in znancem, ki so bili z nami v trenutkih žalosti in bolečine in jo v tako velikem številu pospremili na njeno zadnjo pot, ji darovali cvetje, sveče in svete maše. Zahvaljujemo se gospodu župniku Gabrijelu Knezu za lepo

Anton Pungartnik

†2004

Kako je prazen dom,
dvorišče naše.
Okoli zaman te išče in
ni več tvojega smehljaja,
le trud in delo tvojih
pridnih rok za vedno
nam ostaja!

Zahvala

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi nadvse skrbnega moža in ljubečega očeta **Antona Pungartnika** iz Movž pri Mislinji se iskreno in najlepše zahvaljujemo vsem in vsakomur, ki ste bili z nami v trenutkih neizmerne bolečine in globoke žalosti. Posebej toplo se zahvaljujemo oddelku in strežnemu osebju intenzivne nege Internega oddelka slovenjgraške bolnišnice, društvu upokojencev in rdečemu križu, ter članom PGD Mislinja. Posebna hvala govornikoma Marjanu Križaju in Silvu Jašu za ganljive besede slovesa, gospodu župniku Tinetu Tajniku za opravljen pogrebni obred in pogrebni službi Jerneja Zaveršnika.

Še enkrat vsem in vsakomur hvala, tudi sosedom in znancem, ki ste z nami delili neizmerno bolečino.

V globoki žalosti: žena Helena, sin Peter, brat Polde in sestra Francka z družinama ter ostalo sorodstvo.

opravljen pogrebni obred, moškemu pevskemu zboru Franc Ksaver Meško za lepo petje na njenem domu in v cerkvi, govornikoma Feliksu Knezu in Roku Gorenšku, PGD Kotlje za prevoz cvetja ter pogrebem.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: sinova Franc in Florjan z družinama, hčerke Anica, Marica in Bernarda z družinami, sestre Pepca in Majda z družinama.

Štefka Čas, p. d. Kotalica

☆1939

†1964

16. oktobra je nenadoma umrla daleč naokrog poznana Štefka Čas, ki je gospodarila pri Kotalu, na kmetiji na Vrhah pri Slovenj Gradcu.

Štefka je bila prvorojenka pri Volenu na Brdinjah v Kotljah. Pri Kotalu je tedaj gospodarila njena babica sama. Njen sin, ki bi moral prevzeti posestvo pri Kotalu, je padel v vojni leta 1943. Štefka še ni bila stara 15 let, ko je po končani osnovni šoli v Kotljah odšla od doma h Kotalu na Vrhe pomagat babici. Takoj je poprijela za vsako delo pri hiši. Bila je mlada, pridna, bistra, sposobna za vsako delo.

V mlado prikupno Štefko se je kmalu po prihodu na Vrhe zagledal Ardevov sin Florjan. Štefka se mu ni mogla dolgo upirati. Leta 1956, ko je bila stara sedemnajst let, sta se vzela in poročila. Prevzela sta Kotalovo kmetijo in zagospodarila.

Ko je Štefka prišla h Kotalu, je tam vse skupaj bolj žalostno izgledalo. Vsa poslopja so bila dotrajana, ni bilo vode pri hiši, ne elektrike, živine, strojev, orodja, ni bilo poštene ceste, kaj šele telefona. Vse delo je bilo treba opraviti ročno ali pa z vprežno živino. Takrat je Štefka skupaj z možem veliko pretrpela, hkrati pa si je nabrala dragocene izkušnje za poznejše delo. Z možem sta kmalu spoznala resnico starega slovenskega pregovora »grunt, deri ti mene, če ne bom jaz tebe«. Skdenila sta, da se gruntu ne bosta pustila dreti, da ga bosta sama tako dolgo drla, da jima bo pričel vračati.

Otroci so se rojevali, prihajali so kar po vrsti. Osem jih je rodila Štefka. Z možem sta garala, obnavljala domačijo. Tudi otroci so pridno pomagali. Vsega ni bilo mogoče narediti kar čez noč. Uspehi so prišli z leti in grunt je pričel vračati.

Pri delu sta se Flori in Štefka lepo ujela, razdelila sta si obveznosti tako, da je bilo obema prav. On je organiziral domača opravila v hiši, v hlevu, v gozdu, na polju in pri gradnji, Štefka pa je opravila vse potrebno po uradih na občini, zadrugi in povsod tam, kjer je bilo treba kaj doseči ali pospešiti, predvsem pa tam, kjer je bilo potrebno povzdigniti glas.

Danes je 32 ha veliko Kotalovo posestvo na Vrhah lepo in napredno urejeno.

Otroci, razen dveh, ki sta umrla že v otroštvu, so si ustvarili vsak svojo družino in odšli na svoje. Doma je ostal najmlajši, Peter, ki bi moral prevzeti kmetijo in postati Kotal. Pa mu ni bilo namenjeno. Leta 1994 se je pri podiranju drevja v gozdu smrtno ponesrečil. Nesreča pa pri hiši ni počivala. Leta 1997 je zaradi bolezni in žalovanja za sinom Štefki umrl mož Florijan. Štefki se je ob tako hudih izgubah podrl svet. Spet je ostala sama pri Kotalu, dokler ni letos, 16. oktobra 2004, nenadoma umrla nagle smrti.

Štefke ne bomo pozabili. Njena vedrina, nasmejan obraz, zgovornost, dobrovoljnost in dobra dela nas bodo spremljala dokler bomo živeli.

Rok Gorenšek

Milka Trup

☆1946

†2003

V sredo, 22. septembra 2004, smo na pokopališču pri sv. Marjeti v Kotljah pokopali Milko Trup iz Podgore pri Kotljah.

Milka se je rodila 24. aprila leta 1948 pri Kogelniku v Podgori pri Kotljah. Poročila se je z Zvodnikovim sinom Anzijem, tudi iz Podgore. V zakonu sta se jima rodila hčerka Ivanka in sin Milan. Življenje mlade družine je bilo težko. Z leti dela in trpljenja je na Koglu zrasel nov dom. Otroka sta odrasla, življenje se je izboljšalo, Milka pa je zbolela. Družino je prevela skrb. Bolezen Milke ni izpustila, držala jo je, jo mučila, vse do ponedeljka, 20. septembra, ko je zmagala in končala Milkino življenje.

Z Milkino smrtjo je zazijala v Podgori velika praznina. Ljudje so jo poznali in imeli radi. Bila je dobra žena, mama, gospodinja, pridna za delo, sicer pa zmeraj vesela, nasmejana in dobre volje. Bila je vesele narave, v družbi je rada zapela kakšno domačo, lepo narodno pesem. Veselje je bilo priti k njeni hiši, saj je vsakemu prišleku izrazila gostoljubje in prijaznost.

Umrla je v novi hiši na Koglu, v hiši, v katero je vložila veliko svojega dela in truda pri gradnji.

Hvala ti, Milka, za vse, kar si dobrega storila v svojem življenju. Tega ti nikoli ne bomo pozabili.

Rok Gorenšek

Zahvala

Mnogo moral si prestati,
vse življenje se žrtvovati,
ob težkih mukah se usodi vdati.

Ob boleči izgubi najdražjega

Toneta Nabernika – Štiha

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam v najtežjih trenutkih pomagali. Hvala zdravstvenemu osebju, sorodnikom, sosedom Bučnikovim in Jelovčevim, gospodu župniku Ernestu za pogrebni obred in obiske ter tolažbo na domu, hvala pogrebni službi Karner, gasilcem, zastavonoši, cerkvenemu pevskemu zboru za petje med mašo in odpeto žalostinko pri odprtem grobu, hvala govornikoma Posodovemu Branku na domu in Lidiji na pokopališču. Hvala za darovane maše, cvetje, sveče in iskrena sožalja. Hvala vsem, ki ste ga pospremili k večnemu počitku.

Žalujoci: žena Rozalija, sinova Tone in Peter, hčerke Mojca, Olga in Nada ter njegovih dvanajst vnukov in pet pravnukov.

Damjan Čapelnik

☆1970

†2004

Robata pesem motornih žag gozdarjev zgornje Mežiške doline se je stišala in korak v strmo reber škrlatno obarvanih pobočij Pece je zastal. Nepripravljene – v samotnih globačah našega vsakdana – nas je dohitela vest o tragičnem in nenadnem Damjanovem slovesu.

Petnajsto leto zapovrstjo smo se družili v naših bregovih, kamor je Damjana kmalu po začetnih žerjavskih skušnjah privabila vedrina neba in omamni vonj po smrekovi smoli. Morda pa sta se v njem prebudila skrit dedov duh in bogata dediščina nekdanjega priznanega holcarskega mojstra. Kaj kmalu je Damjan s svojim delom in odnosom pokazal, da je pravi tovariš, zaupanja vreden prijatelj in odličen naslednik dedovega gozdarskega rodu, katerim, kot radi rečemo, »motorka odreže«.

Skupaj smo preživljali mnogotere skušnje na mrazu in vročini, v vetru in snegu. V odmaknjenih zavetjih stoletnih smrek se je zdelo, da smo si blizu. Bolezen in težave so se tam daleč zgoraj, ko si jih pogledal z vrha, zdele neznatne. Skupna bremena so nas združevala in povezani smo jih lažje premagovali. Najtežja bremena – bremena duše pa so žal za vedno ostala samo v njegovem naročju.

Kot ne bomo nikoli do konca prodrli v skrivnosti tokov naravnih zakonov, tako tudi nikoli ne bomo razumeli globokih stisk osamljene duše, ko ranjena podleže lažnim prividom brezizhodnosti človeških usod!

Hvala ti, Damjan, za vse,
tudi za tisto, česar ti nismo utegnili izreči!

Hvala za vedrino,
s katero si večkrat preganjal našo sivino!

Hvala za privilegij,
da si bil tudi naš!

Pesnik pravi, da smrti ni – da je samo tišina
pregloboka – kakor v zelenem prostranem gozdu!

V njem bomo ohranili več en spomin tudi nate!

Brane Širnik

Martina Brusnik

☆1922

†2004

Preko Koroškega radia se je kot pajčolan razpela žalostna novica, da nas je za vedno zapustila Martina Brusnik ali »Kamniška Tina«, kot smo jo Selanci imenovali.

Tina se je rodila na Selah 1. novembra leta 1922, kjer je tudi preživela vsa otroška leta. Od začetka kot pastirica, nato kot dninarica ali gospodinjska pomočnica. Dolga leta je bila pri Zageršniku pripravna za vsa kmečka opravila, vse dokler je ni zasnil sosedov fant, Ravnjakov Poldi.

Kljub grozotam 2. svetovne vojne, ki sta jih morala prestati, sta se leta 1945 poročila. V zakonu se jima je rodilo pet otrok: Mihael, Jožef, ki je žal že pokojni, Betka, Anica in Toni. Vse sta vzgojila v poštene in delovne državljane. Nekaj časa sta preživela pri Ravnjaku, nato pa sta se že z družino preselila na kmetijo Kamnik kot najemnika. Na njej sta skrbno gospodarila. Obnavljala sta poslopja in vse, kar je bilo potrebno. Vse v duhu dobrih gospodarjev. Otroci so se počasi razkropili po svetu in ostala sta sama, zato sta se kmalu po smrti Betkinega moža Jožija preselila v Libeliče. Ostali so sami na dokaj velikem posestvu in vzdržali vse tegobe. Poldi in Tina sta pač pomagala po svojih močeh. Leta 1995 sta slovesno praznovala svojo zlato poroko. Tako kot sta se z ljubeznijo vzela, tako sta se po petdesetih letih trdega, vendar srečnega zakona spet objela; in prav tako sta se z neoskrunjeno ljubeznijo leta 2000 za nekaj časa ločila.

Draga Tina, odšla si in nas za vedno zapustila. Selanci smo ponosni, da si nas še nekajkrat obiskala, preden se ti je izteklo življenje. Legla si k svojemu zlatemu možu, dobremu očetu in sosedu ter skrbnemu gospodarju.

Naj vama bo lahka libeliška zemlja.

Anton Lah

Jaka Libnik

☆1946

†2003

Spomin

Minilo je leto, odkar si me nenadoma zapustil. 6. november 2003 je bil zadnji dan zate, brez besed si odšel k počitku miru.

Hvala vsem mojim, ki so mi takrat pomagali!

Jaka, pogrešam te!

Žena Majda

Alojz Kompan

☆1921

†1964

Minilo je 40 let, toda ostal je živ spomin

30. novembra bo minilo 40 let od takrat, ko se je naš ata, Alojz Kompan iz Javorja, smrtno ponesrečil s traktorjem. Novica je odmevala daleč po domovini, saj je bil poznan daleč naokoli kot zelo napreden in gospodaren kmet.

Dretnikov Lojz, kot so mladeniču rekli, je začel pogledovati za Kavnikovo Micko z Javorja, nakar sta se leta 1947 vzela. Priselil se je na Kavnikovo domačijo, kjer sta z Micko dobro zagospodarila, čeprav so bili tisti povojni časi najhujši. Potem so se začele obvezne oddaje, tako da so si kmetje zares težko opomogli. Toda Lojz je imel velike sposobnosti in se je znašel na vsakem koraku. Ni naredil koraka, ne da bi vmes sklenil kakšen posel. Bil pa je vedno pripravljen pomagati ljudem v stiski. V domačem kraju so ga klicali k telitvi, obrezoval je prašičke, celo carski rez je znal opraviti svinji, ki ni mogla povreči, in podobne reči. Bil je tudi velik humorist in je igral na violino in harmoniko. Veliko »ohceti« je odigral. Skratka, bil je človek za vse.

Bil je tudi zelo napreden. Veliko željo je imel modernizirati kmetijo in nakupiti stroje, da bi lažje obdelovali zemljo in gozd. Med prvimi je kupil kosilnico, motorno žago in traktor. Za tiste čase je bil traktor prava redkost in toliko hujše je bilo, da se je potem smrtno ponesrečil. Še danes ne moremo verjeti, da se je to zgodilo tako spretnemu in sposobnemu človeku kot je bil on, toda usoda je hotela tako.

Zima je že trkala na vrata, zato je bil že zadnji čas, da se domov navozijo drva. Poleg tega opravila smo doma na tisti dan veli žito. Med kosilom sta prišla dva njegova prijatelja, ki sta ga nagovarjala, da bi ju z novim VW peljal drugi dan v Avstrijo po nekih opravkih, pa še sam je imel tam kupljen molzni stroj in aparat za varjenje, katerega je bilo potrebno spraviti čez mejo. Ata ni imel časa obedovati, traktor je zarohnel in vsi z avtom vred so oddrveli od doma. Ostali smo se hitro najedli in nadaljevali z delom na skednju, kajti komaj smo čakali, da spravimo skozi zadnji snop žita, saj je to opravilo zoprno. Noč se je že bližala, takrat pa so ustavili stroj. Na dvorišču sem videla dva očetova prijatelja s Štajerske, ki sta mami nekaj dopovedovala in jo objemala. Mami je prišla na obraz črna senca, jokati pa ni mogla. Starejši brat je slišal, kaj se je zgodilo, zato je začel vpiti in tekati okrog po dvorišču, kot bi zblaznel. Končno sem izvedela tudi jaz. Objemali so me, toda bilo mi je zoprno. Želela sem si očetovega objema, katerega nisem bila nikoli več v življenju deležna. V družini je ostala velika praznina, ostali smo sami – trije otroci, stari 15, 13 in 11 let ter mama, stara 40 let.

Moja bolečina je bila zelo huda. Zoprni so mi bili ljudje, ki so mi govorili, da bo še vse dobro, kajti zavedala sem se, da ga nikoli več ne bo.

Življenje je teklo naprej. Drago, starejši brat, je bil že takrat v gimnaziji in je potem študiral na biotehniški fakulteti in

tudi doktoriral, si ustvaril družino in je pomembna oseba na fakulteti. Njegova otroka že končujeta študij!

Drugi brat, Marjan, je bil določen, da ostane na kmetiji. Čeprav se ni izobraževal v ustanovah, ima na področju strojništva določenega znanja več, kot ga da fakultetna izobrazba, zato poleg kmetijstva inovira določene artikle, če ne za prodajo, pa vsaj za svoje zadovoljstvo. Ima družino s štirimi otroki, ki je predana glasbi in delu. Dva sinova sta že srednješolca.

Jaz sem se poleg dela doma prebijala skozi študij, imam pedagoško izobrazbo. Zelo rada sem poučevala otroke, toda bolezen me je spravila v invalidsko upokojenko. Dam se pa le nel! Še vedno kljubujem vsem težavam in vzamem v roke harmoniko, kakor jo je moj oče. Imam družino. Z možem sva zgradila lep dom, kjer imava tri otroke, ki študirajo in so pridni.

Mama! Ja, mama je bila zlata vredna. Zvesta očetu in družini se kljub ponudbam ni poročila, čeprav si je verjetno kdaj želela pravega odraslega pogovora in tudi topline, ki ji je nihče ni dajal. No, mi otroci že, ampak to ni vse. Njena ljubezen do otrok je bila prevelika, da bi nas katerikoli drugi moški komandiral. Zaradi tega je morala plačati veliko ceno. Sama je morala veliko garati in se truditi, da je gospodarjenje šlo naprej.

Letos je dopolnila 80 let, za kar smo ji pripravili v spomin knjigo, kjer je opisano njeno življenje. Burno in težko je bilo. Poleg tega, da je z 18 leti ostala brez staršev, najstarejša med petimi otroki, je dvakrat doživela požar gospodarskega poslopja, pokopala dva otroka in moža. Kar nekaj črnih obletnic je v letu. Sama pa bi verjetno dodala, da je bilo vmes tudi nekaj sreče. Želimo ji še mnoga zdrava leta.

Tako je bilo, dragi ata. Najbrž bi bil ponosen na vse nas. V mislih si bil vedno z nami. Še posebej, kadar smo bili na razpotju. Hvala za vse, kar si nam dal! Počivaj v miru! Čeprav je minilo 40 let, je spomin tako živ, kot bi bilo včeraj. Vsem, ki prinašate cvetje in prižigate svečke, se najlepše zahvaljujemo!

Hči Zlatka in ostali Kavnikovi

Dr. Stanko Stoporko

V spomin na 21. november

1994 - 2004

Že deset let je minilo,
kar si nas, predober naš oče, zapustil.
V srcih naših Ti naprej živiš,
zato pot nas vodi tja,
kjer v tišini spiš ...
Tam lučka ljubezni vedno gori
in Tvoj nasmeh med nami živi.

Z mislijo smo vedno pri Tebi – žena Dora,
hčerke z družinami in sorodniki.

Vsem, ki se ga spominjate, hvala!

Anton Nabernik – Štih

☆1929

†2004

Trdo in preprosto tvoje življenje je bilo. Dobrote tvoje nepozabne so. Mir, tišina naj tvoj grob zdaj pazi, počivaj v miru mož, oče, dedek in pradedek dragi.

Kadar smrt poseže med ljudi, takrat resnično zaboli srce in se za trenutek ustavi čas vsakomur. Takrat pozabimo na vse stvari, za katere se nam vedno mudi in se začnemo spraševati: »Kaj je v življenju resnično vredno trpljenja in žrtvovanja?«. Dva dni pred velikim Marijinim praznikom, Marijinem vnebovzetjem, je za zmeraj zastal dih in onemelo srce dragega moža, očeta, dedka in pradedka, soseda in krajana Toneta Nabernika, Štihovega iz Šentjanža nad Dravčami.

Tone se je rodil pred petinsedemdesetimi leti na Štihovi domačiji kot prvi otrok. Odraščal je z mlajšima sestrama Marijo in Nežko. Težki časi so bili takrat. Odrasli sestri sta se omožili in odselili od doma. Tone, takrat poln energije in vedno z mislijo na boljše, je ostal doma pri starših. Prevzel je kmetijo in dobro zagospodaril. Spoznal je deklo, Rozalijo, bodočo ženo, s katero sta si ustvarila družino. Rodili so se jima dva sinova in tri hčere. S številnimi odrekani in trdim delom sta na domačiji zgradila novo hišo in nov hlev. Tone je znal vedno ustreči in prisluhniti vsakomur, ki ga je potreboval v dobrem in slabem.

Obvladal je številna dela, ki so danes že redkost. Dobro mu je šlo od rok cepljenje »šintlov«, s katerimi je prekril številne strehe, ki so ostanek že skoraj izumrle večšine. Veliko je sodeloval pri obnovitvenih delih pri šenprimoški cerkvi. S ponosom je šel ob lepi nedelji ali velikih praznikih pritrkavat v zvonik, od koder je glas zvonov naznanil daleč okoli, da v tem kraju praznujejo. Pozimi skoraj ni bilo hiše, kjer ne bi pomagal pri kolinah, saj je bil dober mojster za izdelavo klobas. Veliko bi še lahko naštevali, pa saj tisti, ki so ga poznali, to vedo.

Tone je bil vedno dobre volje in vesel vsakogar, ki ga je obiskal. S solzami v očeh je dostikrat stal na pragu, ko smo prišli, in rekel: »Sem vas pa videl, ko ste se peljali mimo Krevha!«. Časi so minevali, prišel je trenutek, ko so njegove moči pričele pojenjati. Kmetovanje je prepustil sinu Petru in njegovi družini. Toneta je zalezla huda, zahrbtna bolezen. Slaboten in z odprtim srcem se je razveselil, čeprav priklenjen na posteljo, vsakogar, ki ga je obiskal v bolnici ali doma. Rekel je: »Le pridite še, saj jaz nikamor ne morem!«. K njemu so prihajali otroci, sorodniki, sosedje, zdravstveno osebje, mu pomagali, pa vendar zaman. Na koncu ga je dostikrat obiskal tudi župnik, kar mu je za trenutek vlilo nove moči. Vsa prizadevanja so bila zaman. Prišel je trenutek usode. Od njega smo se poslovili 15. avgusta na veliki šmaren, z veliko množico znancev, prijateljev in sorodnikov na šenprimoškem pokopališču nad Vuzenico.

Težko je z besedo izraziti, kaj čuti srce.

Žalujoči: žena Rozalija, sinova Tone in Peter ter hčerke Mojca, Olga in Nada z družinami.

Veronika Nabernik

Drago Čoderli

☆1948

†2004

Sredi pohorskih smrek, košatih in bahatih, ti zibelka tekla je. Na otroška leta spomini: udarci sekir in motorik ropot, ruk jelenov in ples divjih petelinov. V zimskih večerih, pripovedi stare in zgodbe iz knjig.

Sredi septembra smo na starotrškem pokopališču pospremili v prerani grob prijatelja in sodelavca Draga Čoderla. Z nekaj besedami bi rad v spomin priklical njegovo podobo in delo gozdarskega strokovnjaka.

Mladost je popotnica za prihodnost. Življenje v samoti sredi gozdov ni lahko za starejše, kaj šele za otroke. Kriki noči, zavijanje vetra, rumeno žarenje lisičjih oči in uhuhu sov, ruk jelenov pa dolga pot v šolo, pozimi tudi v globokem snegu. In delo za preživetje. To združuje družino, da se stisne okrog petrolejke, otroci poslušajo pripovedi staršev in glasno prebirajo knjige. To je izoblikovalo Dragove življenjske poteze: naklonjenost in spoštovanje ljudi, ljubezen do narave in knjig, dobroto in optimizem v življenju.

Takšna so bila Dragova mladostna leta na Kopnikovem pod Kopami. Šolo je najprej obiskoval na Bolfenku, nato pa je hodil uro in pol daleč, na eno stran seveda, v Ribnico na Pohorju. Zdi se, da mu je bilo že v zibelki določeno, da bo gozdar. Oče ga je jemal s seboj na delo v gozdu, ga opozarjal na njegovo lepoto in težko gozdno delo. Bister in radoveden fantič je kmalu opozoril nase in izpolnila se mu je želja, da je lahko študiral gozdarstvo. Srednje gozdarsko šolo je obiskoval v Postojni in nato je nadaljeval študij na gozdarski fakulteti v Ljubljani. Po končanem študiju in opravljenem pripravniškem stažu se je zaposlil na Gozdarskem obratu Radlje, kjer je bil vodja revirja Dravograd, zatem direktor TOK gozdarstvo Slovenj Gradec in po reorganizaciji gozdarstva vodja revirja Razbor. Z družino, ženo in hčerkama, je živel v Radljah, dokler se niso preselili v svojo hišo na Legen.

Drago je bil skromen, pošten, delaven gozdarski strokovnjak. Takšen, kot ga je zahtevalo operativno delo. Strokovno znanje, delavnost, razumevanje in dobri odnosi z lastniki gozdov so bile značilnice njegovega dela. Rezultati so bili dobro negovani gozdovi, skrbno vzdrževane prometnice in vseskozi dober odnos lastnikov gozdov do gozdarstva. Med sodelavci je bil priljubljen, njegova mnenja in stališča pa upoštevana. Radi smo se družili z njim, upoštevali smo njegov nasvet in se z njim veselili in od srca nasmejali. Delavci Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec in lastniki gozdov so mu izkazali svoje zaupanje z izvolitvijo za predsednika centralnega delavskega sveta.

Ob vsem lepem, kar je doživljal v gozdu, pa se našel tudi pelin. Zbolel je za klopnim meningitisom. Pri padcu med delom v gozdu si je močno poškodoval roko in kmalu nato so zdravniki ugotovili bolezen srca, kar je bil vzrok za mnogo prezgodnjo invalidsko upokožitev. Gozdarji smo se poslovili od svojega dobrega sodelavca, kolega in prijatelja. V spominu nam bo ostal velik močan mož, ki se je znal hrupno in od srca nasmejati, resno povedati svoje mnenje, se bil vedno pripravljen pogovoriti in pomagati in ki mu nobeno delo ni bilo pretežko ali odveč.

Drago Zagorc

Glavna gobarska sezona se je prevesila v drugo polovico.

Priznani raziskovalec gob Umberto Nois je razvrstil gobe v štiri kakovostne razrede. To so kulinarčni kakovostni razredi. Navedel bom le nekaj vrst gob v vsakem kakovostnem razredu.

V prvi kakovostni razred spadajo naslednje gobe:

- črni goban, ajdovec, golomba (*Boletus aureus*);
- rumeni jurček, rumeni goban (*Boletus appendiculatus*);
- jesenski goban, smrekovec, jurček (*Boletus edulis*);
- velika tintnica, čopasta tintnica (*Caprinus comatus*) – užitna je mlada;
- orjaški dežnik (*Macrolepiota procera*);
- modrikasta golobica, golobica, sivka, plavka (*Russula cyanoxantha*);
- marelična golobica (*Russula lutea*);
- zelenkasta golobica, pšeničnica (*Russula virescens*);
- bela gomoljka, tartuf (*Tuber magnatum*).

V drugi kakovostni razred spadajo naslednje gobe:

- travniški kukmak (*Agaricus campestris*);
- beli gozdni kukmak (*Agaricus silvicola*);
- ovčje vime (*Albatrellus ovinus*);
- mraznica, prava štorovka, hrastovka (*Armillariella mellea*);
- navadna lisička, užitna lisička, rjavka (*Cantharellus cibarius*);
- črna trobenta, mrtvaška trobenta (*Craterellus cornucopiodes*);
- užitna golobica (*Russula vesca*);
- borov glivec, kokoška (*Sparassis crispa*);
- kostanjevka (*Xerocomus badius*).

V tretji kakovostni razred spadajo naslednje gobe:

- žametasti goban (*Boletus erythropus*) – pogojno užiten;
- svinjski goban, noroglavka (*Boletus luridus*) – pogojno užiten;
- mala štorovka (*Kühneromyces mutabilis*);
- trepetlikov turek, turek (*Leccinum auratiacum*);
- brezov ded, brezovec (*Leccinum scabrum*);
- brezov turek, turek (*Leccinum testaceo-scabrum*).

V četrti kakovostni razred spadajo naslednje gobe:

- jesenski hrček (*Helvella crispa*);
- jamičasti hrček (*Helvella lacunosa*);
- oslovsko uho (*Otidea onotica*).

Najtejmo še nekaj gob, ki so užitne surove:

- poljski kukmak (*Agaricus arvensis*);
- travniški kukmak (*Agaricus campestris*);
- gozdni kukmak (*Agaricus silvaticus*);
- beli gozdni kukmak (*Agaricus silvicola*);
- črni goban (*Boletus aereus*) – male količine;
- jesenski goban (*Boletus edulis*) – male količine;
- borovnik (*Boletus pinicola*) – male količine;
- navadna lisička (*Cantharellus cibarius*).

Morda še nekaj nasvetov pri nabiranju gob:

- dobro je, da nabiramo gobe takrat, ko sončni žarki že posušijo roso in osušijo najbolj lepljive gobe;
- izogibajmo se v naravi zmrznjenih in ponovno odmrznjenih gob;
- gobe, ki imajo lističe, izpulimo ali odrežemo, paziti moramo le, da poberejo tudi lupino pri primerkih, ki imajo lupine. Če ovojnice ne opazimo, lahko zamenjamo na primer smrtno nevarno mušnico z neškodljivim kukmakom, ki nima ovojnice;

- noža ne uporabljamo pri nabiranju lisičk in trobent;
- odrežemo vse gobe iz vrst luknjičarjev, ostrigarjev, mraznic. Nekatere gobe lahko, če jih odrežemo na spodnjem delu beta, zraste v enem letu dva do trikrat – tak primer je rumeni ježek;
- gobe, ki jih nameravamo uporabiti za kuhanje, dobro očistimo takoj pri nabiranju – odstranimo zemljo, pesek, rastlinske ostanke, odrežemo zmečkane in nagnite cevke ali lističe, pa tudi dele beta, ki so vlaknasti;
- pri dežnikih odstranimo ves bet;
- za kuhanje nabrane gobe polagamo v košaro z betom obrnjenim navzgor, saj tako dosežemo, da gredo črvi, ki so morda v klobuku, naravnost v bet, ki ga doma samo odrežemo in se znebimo nezaželenih tekmecev;
- doma se lotimo dokončnega čiščenja gob. Gobe režemo po dolgem od klobuka do konca beta. Pri čiščenju gob potrebujemo ne preveč trdo krtačo in koničast nožek;
- gobe lahko tik pred kuhanjem oplaknemo v vodi, in to na hitro, da se je ne napijejo. Po tem gobe obrišemo najprej z vlažno krpo, nato pa še s suho;
- najprej porabimo najnežnejše in najbolj dozorele primerke;
- če smo nabrali več gob, kot jih lahko takoj porabimo, jih lahko del posušimo ali pa tako ali drugače konzerviramo.

Pa naj bo za letošnjo gobarsko sezono dovolj nasvetov in priporočil.

Uživajte v sprehodih v naravi, nabiranju gob, spoznajte še Vam neznanе vrste in predvsem uporabite Vam poznane nabrane užitne vrste gob za Vaš okus najbolje. V pomoč pri kuhanju pa še nekaj receptov:

Lisičke v juhi – 30 dag lisičk očistimo in jih, ker so težje prebavljive, narežemo na drobne kose. V kozici razpustimo 3 žlice masla ali olja, dodamo 1 žlico moke in naredimo svetlo prežganje. Dodamo 30 dag lisičk in prilijemo 8 dcl kostne juhe ali vode z dodatkom jušne kocke, 1 lovorov list, 1 žlico narezanega peteršilja in solimo. 1 rumenjaka zmešamo z 1 žlico moke in naredimo jušni vlihanec. Ko je juha kuhana, dodamo kisló smetano in poper po okusu.

Gobov paprikaš – 50 dag gob (šampinjonov ali jurčkov) operemo in zrežemo. 15 dag prekajene slanine (ali druge maščobe) zrežemo na majhne kocke in jo ocvremo. Dodamo na drobno zrezano 1 čebulo in jo dušimo; nato dodamo gobe in žličko rdeče paprike. Dušimo pokrito pri slabem ognju. Po okusu solimo, popopravimo, nato razžvrkljamo v 2 dcl kisle smetane 1 žlico moke in jo podmetemo v gobe (če pripravljamo jed z malo soka, podmet lahko izostane). Prevremo. Pred serviranjem še poškopimo z 1 dl sladke ali kisle smetane. Zraven serviramo žličnike, riž ali peteršiljev krompir. Tudi glavna solata sodi h gobam.

Gobova obara – 30 dag gob očistimo, operemo, zrežemo in dušimo na 8 do 10 dag masla ali na olju. Nato osolimo, potresemo z žličko moke, zalijemo s 5 dcl mesne ali kostne juhe in malo časa kuhamo. Pred serviranjem spečemo 4 jajca na oko. Serviramo garnirane (okrašeno) s posameznimi pečenimi jajci na oko.

Gobov riž – v eni kozici dušimo 25–30 dag riža, v drugi 30 dag na drobno zrezanih gob. Ko na gobah sok izpari in je riž že skoraj mehak, pomešamo gobe z rižem, pokrijemo in kuhamo do kraja v pečici. Pred serviranjem potresemo z zelenim peteršiljem (po okusu) in z nastrganim sirom – potrebujemo ga cca. 10 dag.

Musaka z jurčki – 50 dag očiščenih jurčkov narežemo na lističe, 20 dag bučk narežemo na trakove, 15 dag jajčevcev narežemo na trakove, 10 dag prekajene slanine pa narežemo na kocke. Na olju prepražimo 1 veliko sesekljano čebulo, dodamo na kocke narezano prekajeno slanino, pražimo nekaj minut in nato dodamo na lističe narezane jurčke, 3 stroke sesekljane česna, na trakove narezane bučke in jajčevce. Pražimo približno 5 minut, da voda izpari, solimo in popramo po okusu in dodamo 5 dag zelenih sesekljanih oliv. Gobov nadev je tako pripravljen. 1,2 kg krompirja olupimo, narežemo na tanke rezine in v vroči slani vodi blanširamo 8 minut, nato ga odcedimo. Pečico segrejemo na 180° C. Z 0,5 dcl olja pomastimo pekač in ga obložimo s plastjo krompirja, potresemo z gobovim nadevom, obložimo s krompirjem in ponavljamo, dokler ne porabimo vseh sestavin. Na vrhu mora biti krompir. Napolnjen pekač postavimo v pečico in pečemo 20 minut, nato musako zalijemo po vrhu z mešanico – v 3 dl kisle smetane vmešamo 3 jajca ter malo posolimo – in pečemo še približno 15 minut. Jedi je za 4 osebe.

Obarvan riž z gobovim ragujem – 25 dag riža stekleno prepražimo na 2 jedilnih žlicah olja in zalijemo z dvakratno količino vode, solimo in zdušimo. Razdelimo ga na dva dela. Enemu delu primešamo 3 jedilne žlice paradižnikove mezge, drugi del pa ostane bel. Z belim in obarvanim rižem na krožniku oblikujemo zebasto obarvan krog (pomagamo si lahko s kakšnim modelom). Za ragu pa na 3 jedilnih žlicah olivnega olja prepražimo 10 dag nasekljane čebule, dodamo 50 dag narezanih jurčkov in dva stroka zdrobljenega česna in pražimo, da tekočina izpari, nato dodamo ščepec kumine in 1 jedilno žlico mleto paprike. Na blagem ognju pražimo, da paprika nekoliko potemni. Dodamo 2 jedilni žlici paradižnikove mezge, potresemo z 1 jedilno žlico moke in zalijemo z 1 dl belega vina. Dolijemo malo vode, zavremo in kuhamo približno 10 minut. Okus lahko dopolnimo s kocko omake od pečenke (pazi, da jedi ne presoliš). V, na krožniku narejen, zebasto obarvan rižev obroč nadevamo gobov ragu. Jedi je za 4 osebe.

Ribji fileji z gobami – 8 filejev malo posolimo, pokapamo z 1 žlico limonega soka, nanje položimo rezine (8 rezin) šunke, zvijemo in zašpilimo z zobotrebcom. Ribje zvitke naložimo v namazan pekač ali primerno kozico, polijemo z 0,5 dcl vina ter 15 minut pečemo v pečici, ki je ogreta na 180° C. Posebej na dveh žlicah olja prepražimo 10 dag šampinjonov, dodamo sol, poper, 3 stroke česna, spodlijemo malo vina od filejev ter zakuhamo 1 dcl sladke smetane, pomešane z 0,5 žličke moke. Omako zlijemo po zavrtkih ter pustimo v pečici za 5 do 10 minut. Preden jo ponudimo, jo potrosimo s sesekljanim zelenim peteršiljem ali z drobnjakom.

Gobov golaž s krompirjem – na 3 žlicah olja zarumenimo 10 dag sesekljane čebule, pridamo 0,75 kg svežih, na listke narezanih gob ter pražimo, da se sok posuši. Potresemo z 1 žlico moke, sladko papriko in mleto kumino, zalijemo z malo paradižnikove mezge in juho. Dobro premešamo, vložimo 30 dag na listke narezanega krompirja ter kuhamo, da se jed zmežča. Solimo med kuhanjem.

Piščanec s šampinjoni – 6 kosov piščančjega mesa nasolimo ter na vročem ognju v 3 žlicah olja in 5 dag masla opečemo. Preložimo jih v drugo posodo in na istem olju prepražimo 3 sesekljane šalotke (čebule), pridamo 12 dag na listke narezanih šampinjonov, peteršilj in popražimo. Zalijemo z 0,5 dcl vina, 2 dcl juhe in sokom 0,5 limone ter naložimo opečeno meso. Pokrito dušimo, da se meso zmežča. Na topel krožnik damo gobe z omako. Povrh naložimo kose mesa in jih potresemo z drobnjakom.

Goveja pečenka z gobami – 75 dag šimbasa (meso iz spodnjega dela govejega hrbta) nasolimo in na 2 žlicah vročega olja opečemo po vseh straneh. Dodamo zrezano 1 čebulo, 1 por (beli del), lovorjev list, nekaj zrn popra, 1 narezan korenček, strt česen in vina po okusu ter dušimo, da se zmežča. Meso vzamemo iz poso-

de in damo na toplo. Sok pretlačimo in vlijemo na narezano meso. Obložimo ga z 10 dag posebej dušenimi gobami, po želji pa še s korenčkom in ocvrtnim krompirjem.

Fižol z gobami – 0,5 kg svežega oluščene fižola skuhamo v slani vodi. Na 3 žlicah olja zarumenimo 0,5 sesekljane čebule, pridamo 20 dag očiščenih, na listke narezanih gob in jih dobro prepražimo. Prilijemo zajemalko juhe ali vode ter dušimo. Proti koncu dušenja primešamo 1 žličko sesekljane peteršilja in kuhan odcejen fižol. Popopramo. Jed po želji in okusu izboljšamo z 2 žlicama kisle smetane. K fižolu z gobami se poda zelena solata.

Gobovi kroketi – v raztopljeni 3 dag masla vmešamo 3 dag presejane moke, rahlo prepražimo in dolijemo 2,5 dcl hladnega mleka; z metlico za sneg gladko zmešamo ter začnimo z majhnim lovorovim listom, timijanovo vejico, soljo, belim poprom in ščepecem muškatanega oreščka. Na blagem ognju povremo v zelo gosto bešamelno omako, jo nekoliko ohladimo in odstranimo lovorov list in vejico timijana. V še toplo omako vmešamo dva rumenjaka, nato naj se omaka popolnoma ohladi. 1 čebulo olupimo in zelo drobno nasekljamo. 30 dag jurčkov očistimo, prav tako drobno nasekljamo in skupaj s čebulo prepražimo na 1 jedilni žlici olja. Tudi gobja zmes se naj ohladi. Bešamelno omako pretlačimo skozi gosto sito, ji dodamo gobjo zmes, pol šopka sesekljane peteršilja in po potrebi zemljinih drobtin ter dobro premešamo. Dodamo toliko drobtin, da dobimo maso, iz katere bomo lahko oblikovali krokete. Paniramo jih v moki, jajcu in drobtinah ter ocvremo v zadostni količini olja do lepe rjave barve. Krokete odcedimo na papirnatem prtčku in takoj ponudimo. Okrasimo z limoninimi rezinami in zeliščno majonezo. Zraven ponudimo solatne srčke. Jedi je za 4 osebe.

Pašteta iz kukmakov – 3 jajca skuhamo v trdo. 30 dag kukmakov ali šampinjonov očistimo, operemo in dobro odcedimo ali osušimo s papirnatim prtčkom. Segrejemo 2 žlici olivnega olja in na njem zarumenimo 1 žlico narezane čebule. Dodamo grobo narezane gobe in dušimo do mehkega. Jajca in gobe zmeljemo, posolimo, popopramo ter dodamo še 2 žlici gorčice. Jed damo za najmanj dve uri v hladilnik. Postrežemo s črnim kruhom, odlično pa se poda tudi z opečenimi kruhki.

Lazanja z jurčki – 50 dag starejših jurčkov, takšnih, ki imajo prašnike že zelene, očistimo, operemo pod tekočo vodo in narežemo. 20 dag svežih paradižnikov narežemo na rezine. Na 0,5 dl olivnega olja prepražimo 10 dag sesekljane čebule, 2 stroka sesekljane česna, solimo in popopramo. Gobe pražimo 3 do 5 minut, da zadišijo. Iz 6 dag masla, 7 dag moke, 1 l mleka, malo soli in muškatanega oreščka skuhamo redko bešamel omako na naslednji način: maslo razpustimo v večji ponvi, primešamo moko in pražimo 1 minuto, da se mešanica speni. Odstavimo in med stalnim mešanjem počasi dolivamo vrelo mleko. Ponovno zavremo; stepamo z metlico za sneg, da se omaka zgosti, začini-

Viharnik

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d. d., Vorančev trg 1, 2380 Slovenj Gradec

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

telefon: 02 88 43 332

faks: 02 88 42 684

e-mail: viharnik@gg-sg.si

direktor:

Silvo Pritrznik

glavna in odgovorna urednica:

Ida Robnik

lektorica:

Marta Krejan

idejna zasnova, grafično

oblikovanje in priprava za tisk:

Jože Repas, design

tisk:

ZIP Center
Ravne na Koroškem

avtor fotografij na naslovnici:

Vojko Plaznik

Na podlagi mnenja ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992, je Viharnik proizvod informativnega značaja (tč. tarifne številke 3).

mo s soljo in muškatinim oreščkom ter kuhamo pri nižji temperaturi nekaj minut. Dno primerne pekača zalijemo s pripravljeno bešamel omako, obložimo s plastjo lazanj (za kuho rabimo 20 dag lazanj – predkuhanih), ki jih pokapamo z bešamel omako in potresemo s praženimi gobami. Plast gob obložimo z rezinami svežega paradižnika in pokapamo z bešamel omako. Sledijo plast lazanj, bešamel omaka, pražene gobe, paradižnik ... Plasti ponovimo dva do trikrat. Na vrhu mora biti plast lazanj, ki jo zalijemo z bešamel omako in obložimo z rezinami paradižnika. Na koncu po vrhu potresemo 10 dag nastrganega parmezana in vse postavimo v segreto pečico. Pečemo približno 40 minut pri temperaturi 150° C. Jedi je za 4 osebe.

In na koncu, kot sem že zapisal, še opozorilo: NABIRAJ IN UŽIVAJ SAMO TISTE GOBE, KI JIH ZARES POZNAŠ IN VEŠ, DA SO UŽITNE! V kolikor se pojavijo znaki slabosti, bolečine v trebuhu, bruhanje, vrtoglavica ipd., kar so znaki zastrupitve, moramo priti čim prej do zdravnika v bolnišnici.

Ponovno moram omeniti še Pravilnik o varstvu gozdov (Ur. l. RS, št. 92, z dne 11. 10. 2000), ki govori med drugim tudi o tem, koliko in pod kakšnimi pogoji je dovoljeno nelastnikom gozda, seveda za lastne potrebe (nekomercialno), izkoriščanje stranskih gozdnih proizvodov, brez da je povzročena nepopravljiva škoda, tako na gozdnem drevju kot na gozdni podrasti.

Dober tek!

Literatura:

1. Dober tek, leto 8, številka 8, avgust 2002, Ljubljana, 60 s.
2. Dober tek, leto 10, številka 10, oktober 2004, Ljubljana, 60 s.
3. Pance, T., Trontelj, P., Gobarska kuharica – navodila za pripravo gobjih jedi in shranjevanje gob, Kulinarika Weekend, Grosuplje 2003
4. Pravilnik o varstvu gozdov, Uradni list Republike Slovenije, številka 92, Ljubljana, sredi 11. 10. 2000, stran od 10233 do 10241, 9 s.
5. Rinaldi, A.; Tyndalo, V., Gobe, Mladinska knjiga, Ljubljana 1976, 327 s.
6. Rop, N., 100 receptov sestre Nikoline, II knjiga, izdala Družina d. o. o., Ljubljana 1994, 138 s.
7. Rop, N., 100 receptov sestre Nikoline, III knjiga – 1. ponatis, izdala Družina d. o. o., Ljubljana 1997, 143 s.
8. Rop, N., 100 receptov sestre Nikoline, IV knjiga, izdala Družina d. o. o., Ljubljana 1998, 147 s.
9. Rop, N., 100 receptov sestre Nikoline, V knjiga, izdala Družina d. o. o., Ljubljana 2000, 123 s.
10. Rop, N., 100 receptov sestre Nikoline, VI knjiga, izdala Družina d.o.o., Ljubljana 2002, 133 s.
11. Siklós, O. in Magyar, P., Madžarska kuhinja za vsakogar, Pomurska založba, Murska Sobota 1971, 422 s.

Gobe so naselile stojce drevo

Lesna goba krasi deblo

Bisernica

Kolonija gob na deblu in okrog drevesa

lesne gobe rastejo na stojcem drevesu tudi zelo visoko.

vam predstavlja svoja prijatelja
Želvico Zojo in **Fridolina**

ZAVARUJTE VAŠEGA OTROKA IN KUPUJTE CENEJE!

Nezgodno boste zavarovani, do **30.12.2004** pa boste **prihranili do 7.990 tolarjev** ob nakupih v trgovinah **TUŠ**.

Kar **1000 zavarovancev Zavarovalnice Maribor** pa si bo lahko **tekmovanje za Zlato lisico** ogledalo **brezplačno!**

Možnost skenitve zavarovanja do 30. 11. 2004!

Več informacij na telefonski številki **02-33-33-710** in na www.zav-mb.si/tus

Zavarovalnica Maribor d.d., Cankarjeva 3, 2507 Maribor